



KREDARICA

BILTEN DRUŠTVA SLOVENCEV V NOVEM SADU

ISSN 1821-1070

Letnik XXII. št. 85-86 E-mail: pisarna@kredarica.org Novi Sad, januar-junij 2022

25 LET USTANOVITVE DS KREDARICA

25 ČRK ZA 25 LET

PRILOGA: LITERARNI NATEČAJ



Foto: Đorđe Veselinov

REPUBLIKA SLOVENIJA IMA NOVO VLADO

Poslanci državnega zbora so 1. junija 2022 s 53 glasovi za in 28 proti potrdili novo vlado, ki jo bo vodil predsednik stranke Gibanje Svoboda dr. Robert Golob. Republika Slovenija je s tem dobila 15. vlado po vrsti.

Volitve za Državni zbor v Republiki Sloveniji so potekale 24. aprila 2022. Nova vladna ekipa bo tako kot dosedanja sprva štela 17 ministrov, trije pa bodo brez resorja. Po sprejetju predloga sprememb zakona o vladi, ki ga je SDS s predlogom za posvetovalni referendum začasno zaustavila, pa bo vlado po napovedih sestavljalo 20 ministrov, eden bo brez resorja.

Vseh 17 ministrov nove vlade je pred DZ že zapriseglo, da bodo spoštovali ustavni red, ravnali po svoji vesti in z vsemi svojimi močmi delovali za blaginjo Slovenije. Vlada dr. Roberta Goloba je nasledila vlado prvaka SDS Janeza Janše, ki je po od-

stopu nekdanjega predsednika Vlade Marjana Šarca mandat nastopila 13. marca 2020.

Tudi člani Društva Slovencev Kredarica so glasovali na daljavo. Čestitamo ob izvolitvi predsedniku vlade dr. Robertu Golobu ter ministrom in poslancem Državnega zbora.



MINISTER ARČON PREVZEL POSLE OD NEKDANJE MINISTRICE DR. JAKLITSCH

Na Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu je 3. junija 2022 potekala primopredaja poslov. Nekdanja ministrica dr. Helena Jaklitsch je delo predala novo imenovanemu ministru Mateju Arčonu. Prisotna sta bila tudi novo imenovana državna sekretarka Vesna Humar in nekdanji državni sekretar dr. Dejan Valentinčič.



Dr. Jaklitsch je ministru Arčonu zaželela vse dobro v mandatu, ki ga pričinja. Izrazila je zadovoljstvo nad tem, da novo imenovani minister prihaja iz obmejnega območja ter izkazuje poznavanje področja odnosov s Slovenci zunaj meja. Dodala je, da upa in verjame, da ga bo vodila želja delati v korist Slovencev zunaj matične domovine.

Minister Arčon se je zahvalil nekdanji ministrici dr. Jaklitsch za opravljeno delo. Napovedal je, da se bo v svojem mandatu zavzel tudi za krepitev čezmejnega povezovanja in poudaril, da je urad izrednega pomena, saj prepleta različne aspekte življenja, kot so gospodarstvo, kultura in šport ter je tudi središče državnosti, identitete in vpetosti države v mednarodni prostor.

Po analizi bo sledil razmislek o morebitnih nadgradnjah, je dodal, pomembno pa je poskrbeti, da organizacije Slovencev preko meja in po svetu delo Urada začutijo kot kontinuirano in dosledno.

Društvo Slovencev Kredarica se zahvaljuje za sodelovanje minuli ministrici dr. Heleni Jaklitsch ter čestita novemu ministru Mateju Arčonu ob prevzemu poslov.

Vir: **Vlada Republike Slovenije**
Priredila: **Elza Ajduković**

SLAVNOSTNA PODELITEV

V četrtek 30. junija 2022 sta Društvo Slovencev Kredarica v Novem Sadu obiskala Primož Križaj, konzul



z Veleposlaništva Republike Slovenije v Beogradu in policijski ataše Aleš Kegljevič.

Povod obiska je bila slavnostna podelitev državljanstev Republike Slovenije in skupna prisega članov DS Kredarica. Konzul Primož Križaj je podelil odločbe o pridobitvi državljanstva in čestital prejemnikom.

Predsednik DS Kredarica Djordje Veselinov se je v imenu društva zahvalil visokima predstavnikoma za obisk, Olivera Cergol Milošević pa se je v imenu prejemnikov zahvalila za ukazano čast. Po uradnem delu obiska so se prisotni še pogovarjali in se posladkali z orehovo potico, ki jo je pripravila Olivera.

Besedilo in foto: Đorđe Veselinov

SREČANJE ODBORA ZA IZOBRAŽEVANJE

V petek 1. aprila 2022 se je v DS Kredarica sestel Odbor za izobraževanje Nacionalnega sveta slovenske nacionalne manjšine v Srbiji. Pogovor je tekkel o pouku Slovenski jezik z elementi nacionalne kulture v Srbiji in o realizaciji pouka v šolah v Srbiji.

Pogovor je vodila dr. Maja Đukanović, doktorica filoloških ved in redna profesorica na Filološki fakulteti v Beogradu, kjer je uvedla slovenščino kot vzporedno študijsko smer na Oddelku za splošno jezikoslovje. Ona je predsednica Odbora za izobraževanje v Nacionalnem svetu slovenske narodne manjšine v Srbiji v tretjem mandatu.

Sestanka so se udeležile še napotena učiteljica DPS Rut Zlobec, profesorica slovenskega jezika, Nina Stanimirov Veriš, članica odbora, profesorica razrednega pouka in učiteljica izbirnega predmeta Slovenski jezik z elementi kulture, članica odbora Elza Ajduković,

predsednica UO DS Kredarica ter Milena Nedeljković predsednica Organizacije srbskih študentov v Sloveniji in študentka na Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

Besedilo in foto: Nina Stanimirov Veriš



VPIS V POSEBNI IMENIK SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE V SRBIJI

Zakon o nacionalnih svetih narodnih manjšin v Republiki Srbiji iz leta 2009 omogoča vpis v Posebni volilni imenik slovenske narodne manjšine v Srbiji. Obrazec za vpis lahko prevzamete na [zah-tev_pbs_upis_slovenacki](#).

Na podlagi Zakona o varovanju osebnih podatkov, ki velja od 1. 1. 2009, lahko izpolnjen obrazec za vpis v posebni volilni imenik osebno dostavite pristojni občinski upravi, kjer imate prijavljeno prebivališče – ob predložitvi osebne izkaznice ali pa ga skupaj s fotokopijo osebne izkaznice pošlje-

te priporočeno na naslov vaše pristojne občinske uprave. Pristojna občinska uprava bo na vaš naslov v 15 dneh poslala Odločbo o vpisu v posebni volilni imenik.

Vpis v posebni volilni imenik je oproščen plačila administrativnih stroškov. Z vpisom v posebni volilni imenik se ne izgubijo druge volilne pravice. Z Odločbo o vpisu v posebni volilni imenik slovenske narodne manjšine se pridobi pravica do udeležbe na neposrednih volitvah Slovenskega nacionalnega sveta.

SLAVNOSTNI KONCERT

V slavnostni dvorani Mestne hiše v Novem Sadu je v nedeljo 22. maja 2022 potekala slavnostna prireditev ob 25 letnici ustanovitve DS Kredarica in 10 letnici Konzulata Republike Slovenije v Novem Sadu.



V pozdravnem govoru je častni konzul Rajko Marić govoril o pomenu konzulata v Novem Sadu pri sodelovanju Slovenije in Srbije in o pomenu Društva Slovencev Kredarica, ki je leta 1997 kot prvo ustanovljeno slovensko društvo v Srbiji bilo pobudnik negovanja slovenske identitete zunaj Slovenije. Nato je predsednik Društva Slovencev Kredarica Đorđe Veselinov nagovoril zbrane z besedami:

Teško je po eni strani tega govora opisati vse, kar smo naredili v preteklih petindvajsetih letih in isto tako se spomniti vseh, ki so pustili trajno sled v našem društvu. Ko govorim o Kredarici, jo pogosto predstavljam kot svetlo točko na zemljevidu Srbije, kjer živimo vsi mi, ki smo povezani s Slovenijo, z njenimi neverjetnimi lepotami in jo s ponosom predstavljamo našim Novosadčanom. Kredarica je kot začimba, brez katere se da, vendar ona daje tisti čar, na katerega se navežete in vedno želite še. Kultura je naša hrana,

mi pa smo ta nit, ki spaja dve prelepi državi. Ni bilo vedno lahko, toda ko nasmeh v hipu bliskovito švigne skozi našo publiko ob še kakšni iskri v očeh, nič ni več težko. Vse se pozabi in ostaja tisti prelep okus, ki se pomni. Naj nam nocojšnji slavnostni koncert še enkrat prebudi občutek, da smo vsi mi v Kredarici, ne glede na to, koliko smo majhni, del Novega Sada – za vse nas največjega mesta in da bo za vse nas v Kredarici vendarle velika nagrada, če se vsaj eden od vas zaljubi v Slovenijo.

V imenu veleposlanika Damjana Berganta iz Veleposlaništva Republike Slovenije v Beogradu je konzul Primož Križaj vse navzoče pozdravil ter predsedniku DS Kredarica Đorđetu Veselinovu v imenu Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu vročil Priznanje in zahvalo ob 25-letnici delovanja za neprecenljiv prispevek k ohranjanju slovenskega jezika, kulture in identitete med pripadniki slovenske skupnosti v Republiki Srbiji.

V imenu Mestne hiše in župana Novega Sada Miloša Vučevića je govoril namestnik župana Aleksandar Petrović, ki je pohvalil dolgoletno sodelovanje z DS Kredarica, s Konzulatom v Novem Sadu, z Veleposlaništvom Republike Slovenije v Beogradu ter izredno dobro sodelovanje med Republiko Srbijo in Republiko Slovenijo.



V nadaljevanju je sledil slavnostni koncert, na katerem so se predstavile pevke in pevci iz DS Kredarica in sicer Ženska glasbena skupina VERSE in Moška pevska skupina FANTJE, ki ju vodi umetniški vodja Borut Pavlič, magister viole ter Mešani pevski zbor, ki ga vodi dirigentka Dunja Huzjan, profesorica glasbene pedagogike s klavirsko spremljavo Jožefa Ritterja, profesorja klavirja. Tudi Mešani pevski zbor DS Kredarica je prvi ustanovljen slovenski zbor v Srbiji, ki ga je ustanovila Katja Juršič Huzjan pred 22 leti.

Vsi, ki smo prevzeli častno nalogo ohranjanja slovenske identitete in negovanja slovenskega jezika smo ponosni, da smo pomagali pri ustanovitvi prvega slovenskega društva, ki je ustanovljeno še preden je Slovenija vzpostavila diplomatske stike z Republiko Srbijo in utrlo pot mnogim slovenskim društvom



v Srbiji in skupaj z vsemi sodelovalo pri ustanovitvi Nacionalnega sveta slovenske narodne manjšine v Republiki Srbiji.

V čudovitem glasbenem nastopu smo slišali izvajalce in danes po 25 letih lahko ponosno rečemo, da



nam je uspelo ohraniti slovensko identiteto in da nismo pozabili slovenskega jezika, hkrati pa svojo kulturo, jezik in običaje predstavili vsem, ki živijo skupaj z nami. Zahvala vsem članom društva, rojakom v drugih slovenskih društvih v Srbiji in vsem inštitucijam v Sloveniji in Srbiji, ki podpirajo naše delovanje.

Posebna zahvala Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Mestni upravi za kulturo in županu mesta Novi Sad za pomoč pri delovanju društva in organizaciji proslave.

*Besedilo: Elza Ajduković
Foto: Đorđe Veselinov*

25 ČRK ZA 25 LET

V ponedeljek 13. junija 2022 so se na pristavi "Mitin salaš" zbrali učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika kulture in tradicije ter člani DS Kredarica da bi proslavili jubilej z naslovom "25 ČRK ZA 25 LET", na katerem so uvodoma predvajali dokumentarni istoimenski film o nastanku pouka slovenskega jezika v Novem Sadu. Sledil je kulturni program, ki so ga pripravili učenci pod mentorstvom učiteljice Rut Zlobec.



25 ČRK ZA 25 LET – ob 25. obletnici pouka slovenskega jezika v DS Kredarica v Novem Sadu, Vojvodini in Srbiji. To je prvo slovensko društvo, ki je takoj po ustanovitvi 1997 začelo tudi s poučevanjem slovenskega jezika, kulture in tradicije. Zahvala prvim tukajšnjim učiteljicam Desanki Poslon, Silvi Stakić, Angeli Arandjelović in napotenima učiteljicama iz Slovenije Barbari Goršič in še posebej Rut Zlobec, ki razen poučevanja slovenščine veliko prispeva k povezovanju kulturnih društev in posameznikov iz Slovenije z DS Kredarica in z vsemi tukajšnjimi slovenskimi društvi.

Rut Zlobec: *Včeraj smo zaključili s poukom v DS Kredarica Novi Sad. Potrdilo o obiskovanju pouka si je*



prislužilo 52 učencev (otroci, najstniki, odrasli), včeraj je potrdila prejelo 35 učencev, ostala potrdila čakajo v društvu. Pohvalno je, da je letos pouk obiskovalo 11 družin, kar je še posebno bogastvo. Priznanje Bralna mavrica Knjižnice Brežice si je prislužilo 5 učenk.

Na zaključni prireditvi so bile vaje za nastop na Dobrodošli doma v Novem mestu (odrasli so brali svoje zapise oz. zapise drugih udeležencev literarnega natečaja o Sloveniji, najstniki so na kratko predstavili slovenske sledi v Novem Sadu in Beogradu, najmlajši pa so ponovili nastop z Naše slovenske besede v Zrenjaninu, in sicer priredbo zgodbe Majde Koren Skuhaj mi pravljico. Vsi udeleženci srečanja so si lahko ogledali kratek dokumentarni film o 25-ih letih dopolnilnega pouka v društvu. Sledilo je druženje ob okusni pogostitvi na Mitinem salašu na Čeneju. Hvala za vso organizacijo zaključnega srečanja upravne-



mu odboru DS Kredarica, predvsem pa predsedniku Dorđu Veselinovu, tudi za fotografije.

Zahvala Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Nacionalnemu svetu slovenske manjšine v Srbiji ter Ministrstvu za izobraževanje in Zavodu za šolstvo Republike Slovenije, ki podpirajo delovanje DS Kredarica. Zahvala učencem in članom DS Kredarica, ki vsa ta leta prispevajo k negovanju slovenskega jezika, kulture in tradicije. Zahvala tudi vsem, ki so sodelovali pri realizaciji dogodka.

Besedilo: **Elza Ajduković**
Foto: **Dorđe Veselinov**



ZORAN RADISAVLJEVIĆ, novinar, enigmat, pisatelj

Leto 2022 je pomembno za Društvo Slovencev Kredarica kot 25. jubilej od ustanovitve. No, v tem letu zaznamujemo tudi druga pomembna dogajanja. Takšno je izzid 9. knjige avtorja in založnika Zorana Radisavljevića *Ars magna*, ki je originalni spoj enigmatike, književnosti in slikarstva. Njen naslov v latinskem jeziku, v pomenu "velika umetnost", vsebuje črke angleške besede ANAGRAMS.



Spominjamo se bienalne razstave *Slovenija odkod lepote tvoje* v avli SNP leta 2004, ki jo je organiziralo DS Kredarica in knjig v vitrini med katerimi je bila tudi knjiga Zorana Radisavljevića. Že tedaj, pa tudi vrsto let je on s stalnim razvojem svojega talenta postajal eden od svetovnih enigmatikov, eden od največjih svetovnih anagramistov. Imam priložnost da vam ga predstavim.

Knjiga *Ars magna* prihaja v trenutku, ko je njen avtor Zoran Radisavljević, na vrhuncu enigmatike ustvarjalnosti. Aktualni je šampion Hrvaške in Srbije v enigmatiki, dela kot urednik uglednega zagrebškega časopisa *Kviskoteka*. Na svojem kontu ima celo 32 titul državnega prvaka v različnih enigmatikah, od tega 18 v sestavljanju anagramov. Bil je šampion treh popularnih kvizov (*Brojke i slova*, *Slagalica*, *Kocka je bačena*). Vse njegove zmage na domačih in mednarodnih tekmovanjih pa je praktično nemogoče naštet v tem omejenem prostoru.

Damir Malešev, profesor filozofije, pesnik in glasbenik iz Novega Sada v predgovoru knjige

Ali bi mi prosim povedali nekaj o sebi?

Rojen sem leta 1971 v Novem Sadu. Moja starša sta oba delala v Novkabelu – oče Bogdan je bil inženir metalurgije, mama Zlatica pa novinarka. V mladosti

sem bil talentiran za matematiko in kombinatoriko, bil tudi najboljši pionirski šahist v mestu, toda na koncu je vendarle prevladala ljubezen do enigmatike in kvizov. Veliko let kasneje sem zadovoljen, da se lahko preživljam s tistim, kar mi je nekoč bil hobi.

Kako je potekalo Vaše delo?

Moja prva služba je bila na Televiziji Novi Sad, kjer sem delal kot novinar Informativnega programa od 1992 do 2005. Potem sem bil lektor v eni PR agenciji, anketar, honorarni sodelavec različnih enigmatikah časopisov, kot tudi sekretar Mestnega odbora opozicijske stranke *Dosta je bilo*. Od 2019 živim in delam v Zagrebu kot urednik uglednega enigmatikega časopisa *Kviskoteka*.

Lep dogodek v Vašem življenju?

Eden od lepših spominov je šampionska titula 1989 na popularnem kvizu *Brojke i slova* (*Številke in črke*) pred mnogimi sijajnimi tekmovalci iz cele

NIJANSE BOJE NAVODIŠ K MOM SRCU!

Djevojka s bisernom naušnicom
Johannes Vermeer, oko 1665.
Ulje na platnu
44,5 x 39 cm
Muzej Mauritshuis, Hag

75.

Anagram iz knjige
Ars magna

takratne skupne države. Tedaj sem bil šele maturant Prirodno-matematične gimnazije *Jovan Jovanović Zmaj* (Naravoslovno-matematične gimnazije), pa je to bilo veliko presenečenje za vse ljubitelje kvizov.

Dosedanje Radisavljevićeve knjige: *Svet anagramov* (zbirka anagramov v angleškem jeziku) *World of Anagrams* je po trditvah ekspertov najboljšo svetovno delo na tem področju enigmatske literature. V tetralogiji knjiga *Put ka vrhu* je razen vrhunskih enigmatskih del, prikazal tudi izvrstne stvaritve, ki jih je dosegel kot avtor kvizov, logičnih in šahovskih problemov. Pozornost javnosti je vzbudil tudi z nenavadno knjigo *Sve je moglo biti drukčije* prvo v srbski književnosti, ki ne vsebuje črke "A".

S knjigo *Ars magna* je Radisavljević, poleg učinkovitega demonstriranja čarov enigmatike, odšel korak naprej, saj je bralcem odškrinil vrata v svet umetnosti.

- Beležka o avtorju

Leta 2012 ste objavili pesniško zbirko "123 lika u formi limerika" (123 likov v obliki limerikov), kaj bi nam rekli o tem?

To je bil mali izlet v pesniške vode, želel pa sem na zabaven način predstaviti nekatere znane osebnosti. Idejo za to sem dobil, ko sem videl limerik od nekih britanskih anagramistov, beseda pa je o duhovitih pesmicah s petimi verzi, v katerih je ponavadi navzoča tudi doza vulgarnosti.

Objavljeno je sedem enigmatskih knjig, med njimi tudi "Put ka vrhu" 1, 2, 3 in 4, "Svet anagrama" s preko 3.000 deli svetovnih mojstrov enigmatike, "World of Anagrams" v angleškem jeziku s preko 2.700 deli najbolj znanih svetovnih anagramistov, zadnja knjiga, ki je tudi povod za to predstavljanje, pa je "Ars magna" v hrvaškem jeziku. Ali ste svoja dela objavljali v drugih časopisih in v katerih jezikih?

Poleg srbskih časopisov, dolgo sodelujem tudi z najboljšimi časopisi iz Hrvaške, pravzaprav sem tu tudi začel enigmatsko kariero davnega 1983. leta kot

sodelavec некоč znanega časopisa *Kviz*. Nekaj del sem objavil tudi v enigmatskih izdajah ZDA ter Bosne in Hercegovine, skoraj 1000 mojih anagramov (anagram – s prestavitvijo črk nastala nova beseda-premetanka) v angleškem jeziku pa lahko najdete na popularnih internet spletnih straneh *Anagrammy Awards in Anagram Genius*.

Nam lahko poveste kakšno zanimivost?

Kot zmagovalec pomembnih enigmatskih tekmovanj in kvizov, ter vrhunski enigmatski pisec in promoter enigmatike, sem gostoval na mnogih televizijah, dajal intervjuje za razne časopise, toda rekel bi da so bili novinarji najbolj impresionirani, ko sem 2017 objavil knjigo *Sve je moglo biti drukčije*, prvo lipogramsko knjigo v Srbiji popolnoma brez črke "A"! Niso mogli verjeti, da je kaj takega možno.

Novico o tej nenavadni knjigi so posredovali mnogi portali iz regiona, celo kolega s sarajevske *Face televizije* me je klical in intervjuval preko Skypa.



Robert Pauletić in pokojni Lazo Goluža z Zoranom

Vaše vezi s slovenstvom?

Moja mama Zlatica, nekdanja urednica Biltena Kredarica, je Slovenka po očetu. Njen oče Rudolf Štiglic pa je bil brat znanega slovenskega režiserja Franceta Štiglica.

Kaj bi sporočili članom društva?

Želim si, da DS Kredarica tudi naprej uspešno neguje slovenski jezik in kulturo, vsem članom pa želim dobro zdravje in veliko uspeha pri delu.

Pogovor vodila: **Marija Lovrić**

Foto: zasebni arhiv Zorana Radisavljevića

POPRAVEK

V preteklem intervjuju z Anđelko Ivošev se je med obdelavo besedila zgodila napaka. Na vprašanje "Vaše vezi s slovenstvom?" del odgovora pravilno glasi: "... tako je tudi moja mati Ana po čudnih poteh usode prišla v Novi Sad leta 1940. Tu se je zaposlila kot šivilja, spoznala in se poročila 1942 z mojim očetom Miloradom Piperskim." Opravičujemo se A. Ivošev ter našim bralcem.

Urednica: **Marija Lovrić**

DIPLOMANTKI IZ DS KREDARICA

OLIVERA VESELINOV



Rojena 11. 11. 1999 v Novem Sadu, Slovenka po očetu Đorđetu Veselinovu in državljanka Republike Slovenije. Leta 2014 je končala OŠ Đorđe Natošević, leta 2018 pa prestižno Gimnazijo Jovan Jovanović Zmaj v Novem Sadu in nato leta 2022 diplomirala na Fakulteti za farmacijo na Univerzi v Ljubljani. Po končanem dodiplomskem študiju opravlja Erasmus prakso na Nemškem inštitutu za raziskavo raka (DKFZ) v Heidelbergu, kjer planira nadaljevati svoje izobraževanje. Govori srbski, slovenski in angleški jezik.

Pridobljen strokovni naslov: Diplomirana inženirka laboratorijske biomedicine

Študijski program: Laboratorijska biomedicina

Olivera: Moj oče in njegovi predniki po babici izvirajo s Koroške, oče je rojen v Sloveniji, prav tako tudi moja babica, očetova mama

Angelca, ki se je poročila z mojim dedkom Stevanom, ki pa je iz Vojvodine. Zanimivo je, da me je z bratoma Srđanom in Zoranom k pouku slovenskega jezika, ki deluje v DS Kredarica, vpisala moja mama Jasmina takoj po prihodu napotene učiteljice iz Slovenije Rut Zlobec, leta 2007. Tako smo se učili slovenski jezik, kulturo in navade in nastopali na prireditvah ter se udeleževali poletnih šol v Sloveniji, kar mi je veliko pomagalo pri študiju.

Za študij v Sloveniji se po pravici nisem čisto sama odločila, temveč bolj na nagovor mojega očeta, ki me je skupaj z obema bratoma že od zelo malega prepričeval, da so življenje in študijski pogoji tam veliko boljši. Imel je prav. Po odhodu starejšega brata in najboljših prijateljice, moj prehod v takrat "drugo" domovino ni bil tako drastičen. Prvi letnik študija je bil malo večji izziv, vendar sem skupaj s sostanovalkami (in zdaj prijateljicami) uspela premagati vse.

Za študij Laboratorijske biomedicine sem se odločila, ker me je od nekdaj zanimalo človeško telo na molekularnem nivoju, čeprav sam študijski program ni zadovoljil vseh mojih zanimanj, toda ravno Slovenija mi je omogočila odhod naprej v Evropo, kjer je to možno. Izjemno sem hvaležna svoji družini na podpori in tudi Društvu Slovencev Kredarica in vsem inštitucijam v Sloveniji na pomoči pri vpisu v študij, štipendiji in odhodu v Slovenijo, ki je sedaj, ko se ozrem nazaj, bila prava odločitev zame.



ANA VRTAČNIK

Rojena 17. julija 1991 v Sarajevu, Slovenka po očetu Fedorju Vrtačniku. Končala osnovni, magistrski in doktorski študij slikarstva na Akademiji umetnosti v Novem Sadu. Trenutno raziskuje uporabo biomimetičnih oblik in naravnih mehkih materialov skozi obliko slik, kipov in instalacij.

Do sedaj je imela številne samostojne in skupinske razstave, sodelovanja in objave z različnimi umetniki, kustosi, ustanovami in galerijami po vsem svetu (Kitajska, Švica, Belgija, Nizozemska, Avstrija, Danska, Združene države Amerike, Kanada, Španija...). Dobila je več nagrad na področju umetnosti, med katerimi so najpomembnejše: nagrada fundacije "Mali princ", nagrada fundacije "Milivoj Nikolajević", nagrada Univerze v Novem Sadu za vrhunske rezultate na področju umetnosti, prva nagrada za gledališki plakat na 58. Steirijinem pozorju itn. Od leta 2015 je članica SULUV. Od leta 2015 je zaposlena kot strokovna sodelavka na Akademiji umetnosti v Novem Sadu.

Pridobljeni strokovni naziv: Doktor likovnih umetnosti

Študijski program: Likovne umetnosti – modul slikarstvo

Naslov doktorske naloge: Taktilni dialogi – Uporaba biomimetičnih oblik pri ustvarjanju umetniškega dela

Zaposlitev: Viša strokovna sodelavka na Akademiji umetnosti v Novem Sadu

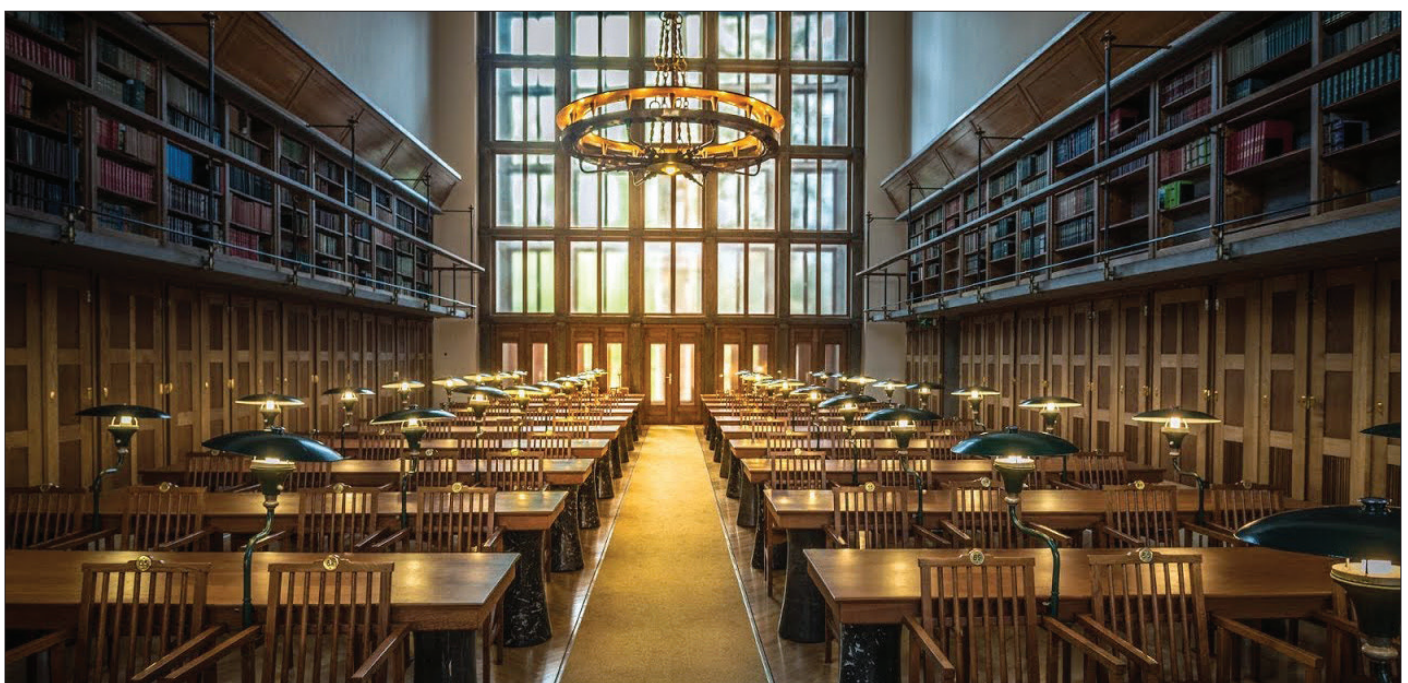
Ana: V času študija sem poskušala biti aktivna kot umetnica na mednarodni sceni in svoja dela in kulturo predstavljati tudi izven Srbije. Ob koncu dodiplom-



skega študija sem prejela dve prestižni štipendiji, eno za poletno akademijo v Salzburgu in drugo za mednarodno rezidenco v Pekingu. Nagrada „Mali princ“, ki jo podeljujejo najboljšemu študentu Akademije za umetnost, je bila prelomnica v moji karieri, saj mi je pomagala zbrati sredstva za najem prvega ateljeja in poklicnega slikanja.

Raziskovanje ekoloških materialov in načine, kako jih lahko uporabimo v umetniškem delu, sem opisala v doktorski nalogi, ki sem jo letos zagovarjala in pridobila naziv doktorice likovnih umetnosti, za kar upam, da mi bo pomagala pri nadaljnjem napredovanju v moji učiteljski karieri na Akademiji. Čeprav sem študij zaključila v Novem Sadu, razmišljam o možnosti, da bi življenje nadaljevala v Sloveniji pri očetu, ki živi in dela v Brežicah. Slovenija me izjemno navdihuje zaradi čudovite narave, s katero je bogata, pa tudi zaradi proizvodnje volne, s katero ustvarjam svojo umetnost, ki jo je v Srbiji zaradi pomanjkanja tovarn za predelavo volne vse težje dobiti.

**”KOLIKOR BOLJ SEM ODDALJEN OD DOMOVINE,
TOLIKO VEČJA JE LJUBEZEN DO NJE...” – MATIJA JAMA**
**”POMNITE PA, DA BODO LJUDJE KMALU SPET POTREBOVALI NEKAJ
ZA DUŠO IN SRCE...” – JOŽE PLEČNIK**
PESEM, ZGODBA, ESEJ



**OB 150. OBLETNICI ROJSTVA
IMPRESIONISTA MATIJE JAMA IN ARHITEKTA JOŽETA PLEČNIKA**

DS Kredarica je ob 150. obletnici rojstva impresionista Matije Jama in arhitekta Jožeta Plečnika 30. marca 2022 objavila natečaj za pesem, zgodbo, esej.

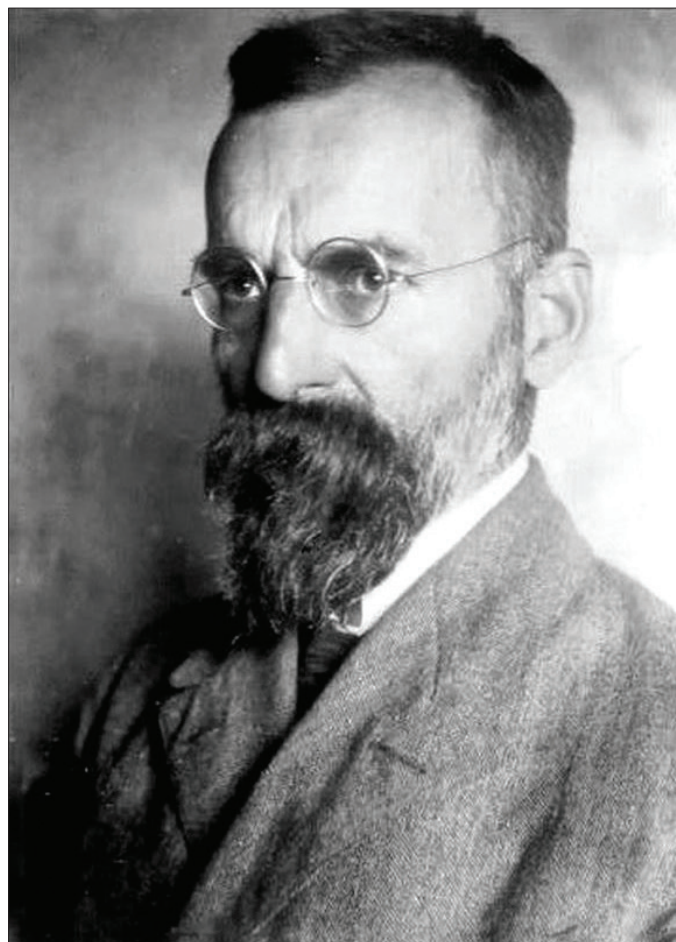
MATIJA JAMA

Matija Jama je bil znani slovenski slikar, rojen 4. januarja 1872 v Ljubljani. Bil je trgovčev sin. Ljudsko šolo in 4 razrede gimnazije je obiskoval v Ljubljani, potem pa se je leta 1886 s starši preselil v Zagreb, kjer je 1890 maturiral na gornjegrajski gimnaziji in se po želji staršev vpisal v študijskem letu 1890/91 na pravno fakulteto, vendar je takoj leta 1890 opustil študij in odšel v München, kjer se je vpisal v zasebno slikarsko šolo. Po dveh letih se je vrnil v Ljubljano, kjer se je preživljal z risanjem. V tistem času je risal ilustracije za revijo *Dom in svet*. S podporo kranjskega deželnega odbora se je leta 1897 vrnil v München, kjer se je vpisal v slikarsko šolo Antona Ažbeta, leto kasneje se je vpisal na tamkajšnjo slikarsko akademijo, ki pa je ni dokončal. Leta 1902 se je poročil z nizozemsko slikarko Luizo van Raders.

Vse svoje življenje je veliko potoval, da bi iskal motive in navdih za svoja dela. Jama je živel in delal v različnih krajih po Evropi, v Avstriji, na Hrvaškem, v Nemčiji in na Nizozemskem, kasneje se je vrnil v Slovenijo in nekaj časa živel na Bledu in v Volčjem Potoku ter nazadnje v Rašici in Ljubljani, kjer je tudi 6. aprila 1947 umrl. Po njem je imenovana Jamova cesta v Ljubljani.

Jama je poleg oljnih slik risal tudi osnutke za plakate in ilustracije. Med drugim je ilustriral Cankarjeva dela *Knjiga za lahkomišelnje ljudi*, *Za narodov blagor* in *Ob zori*. Njegovi vzorniki so v kasnejši fazi, ko je "prerasel" svoje secesijsko obdobje, postali italijanski in francoski impresionisti, med katerimi je najbolj pomemben Claude Monet. Jama je bil v svojem zrelem obdobju v največji meri krajinar. Krajine se v njegovem opusu sicer pojavljajo kot vedute že med ilustracijami in naročenimi portreti, ki jih je delal na začetku svoje slikarske kariere. V kasnejšem obdobju je Jama sodeloval z drugimi slovenskimi impresionisti, predvsem z Rihardom Jakopičem, s katerim sta skupaj ustvarjala v Stranski vasi in Kraljevcu ob Sotli. Jama je začel takrat s študijem svetlobe in se že povsem izražal kot impresionist. V tem zgodnjem obdobju slovenskega impresionizma je ustvarjal predvsem akvarele, te pa je okoli leta 1900 opustil in se povsem posvetil slikanju v tehniki olja na platnu. V tej tehniki je nato do konca življenja ustvaril večino svojih najbolj znanih del.

Matija Jama spada med najpomembnejše slovenske likovne ustvarjalce, njegova dela lahko najdemo



v Narodni galeriji, Narodnem muzeju v Ljubljani, v Strossmayerjevi galeriji v Zagrebu, v ministrstvu prosvete in v Narodnem muzeju v Beogradu ter v zasebnih zbirkah v Sloveniji, v Beogradu, Amsterdamu, Rotterdamu, Haagu in Monakovem.

JOŽE PLEČNIK

Jože Plečnik se je rodil 23. januarja 1872 v Ljubljani. Bil je po poklicu arhitekt, ki je zaradi kakovostnega in raznolikega dela na Dunaju, Pragi, Ljubljani, Sloveniji in Jugoslaviji ter vpliva na bodoče generacije arhitektov, največji slovenski arhitekt. Rodil se je v družini mizarja Andreja Plečnika. Po prvem neuspešnem letniku na nižji gimnaziji je šolanje začasno opustil, zato ga je oče vzel kot vajenca k sebi v mizarstvo delavnico, potem pa nadaljeval šolanje na Državni obrtni šoli v Gradcu. Izučil se je za umetnostnega mizarja in načrtovalca pohištva. Po končani graški šoli, kjer je bil učenec Leopolda Theyerja, je odšel na Dunaj. Bil je študent arhitekta Otta Wagnerja, pri katerem je zaključil študij spomladi leta 1898 kot eden njegovih najboljših diplomantov. Kot nagrado za izvrstno izdelano diplomsko delo o nizozemskem letovišču Scheveningen je prejel Rimsko štipendijo, ki mu je omogočila študijsko potovanje po Italiji, od Benetk do Rima in krajši obisk v Franciji (do Pariza). Nato se

je za kratek čas vrnil k Wagnerju in mu pomagal dokončati načrte za postaje dunajske mestne železnice ob kanalu Donave.

Leta 1901 je odprl arhitekturni atelje na Dunaju in začel načrtovati hiše in vse njihove detajle, potem pa sprejel povabilo, da postane leta 1911 profesor na Umetniško – obrtni šoli v Pragi, kjer je živel med prvo svetovno vojno. Tu je ustvaril manj arhitektur, ukvarjal se je z oblikovanjem, zlasti sakralnih predmetov in z dodatnim študijem.

Od 1921 je začel predavati na Tehniški fakulteti v Ljubljani, kjer je prevzel vlogo vodilnega predavatelja s popularno "Plečnikovo" šolo. Preselil se je v Ljubljano, v Trnovo, kjer je zase in sorodnike uredil in dozidal manjšo hišo tik za župnijsko cerkvijo sv. Janeza Krstnika. Nikoli se ni poročil. Vzporedno je v Pragi preurejal grad Hradčani v predsedniško rezidenco. Oblikoval je vrtove, dvorišča in notranjo opremo, ki so še danes ohranjeni. V Pragi je postavil cerkev sv. Srca Jezusovega. Eno od različic konceptov za to cerkev je kasneje porabil za cerkev sv. Frančiška v Šiški. Dolga leta je razmišljal o olepševanju za ljubljanske ulice. Močna sila ga je vlekla nazaj v rodno mesto, kot je sam napisal v pismu svojim bodočim študentom leta 1921: *Kosti teže h grobovom očetov in – če mi je dovoljeno tako izpovedati – ljubezen do preostale pedi naše zemlje narekuje: dvigni, dvigni se, nesi domov razdat svojo starost, svoj mir.*

Ob njegovi vrnitvi se je takoj s svojimi ljubljanskimi študenti začel ukvarjati z urbanizmom in dopolnjevanjem mesta, kjer je najprej dopolnjeval rimske osi, zlasti nekdanji kardo blizu svoje rojstne hiše. Zgodaj se je posvetil parku Tivoli in Grajskemu griču. Z različnimi arhitekturnimi posegi v ključnih urbaništvih točkah je pripomogel k plemenitenju mesta. Pogosto je uporabil drevje in drugo rastlinje v svojih ureditvah. Pomanjkanje sredstev za gradnjo ni bila ovira zanj, ker je z domišljijo našel cenejše rešitve za tlakovanje trgov in ulic, beton za balustrade ali pa je uporabil odstranjeni kamen pri drugih projektih.

Leta 1938 je postal član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Izvoljen je bil za častnega meščana mesta Ljubljana, prejel je odlikovanje Zasluge za narod, Prešernovo nagrado, promoviran pa je bil tudi za častnega doktorja Tehniške visoke šole na Dunaju in v Ljubljani (1952). Umrl je 7. januarja 1957 na svojem domu v ljubljanskem Trnovem. Pokopan je v družinskem grobu na Žalah, ki ga je sam zasnoval.

Prvo posthumno razstavo v Narodni galeriji mu je pripravil umetnostni zgodovinar Lojze Gostiša. Sledile so manjše razstave, posebej v Evropi, vse do večje monografske predstavitve v Centru G. Pompidou v

Parizu leta 1986 in v Pragi leta 1996. Praško razstavo sta odprla Vaclav Havel in Milan Kučan. Češki predsednik M. Zeman je Plečnika 2017 posmrtno odlikoval z redom Tomaša G. Masaryka. Oblikovalski Plečnikovi izdelki, izjemno cerkveno posodje, so bili leta 2019 krajši čas razstavljeni v Vatikanskem muzeju.

Po Plečniku so poimenovali najvišja slovenska priznanja na področju arhitekture. Od leta 1973 naprej vsako leto Sklad Jožeta Plečnika objavi razpis za Plečnikovo nagrado in Plečnikove medalje.



V Ljubljani je sedem Plečniku posvečenih spomenikov (najstarejša portretna glava je v Križankah). Na nekdanjem bankovcu za 500 tolarjev sta bila upodobljena lik Jožeta Plečnika in pročelje Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Na veljavnem kovancu za 0,10 € pa je upodobljena njegova Katedrala svobode (Slovenski parlament), ki pa ni bila nikoli zgrajena. Prva poštna znamka v samostojni Sloveniji nosi sliko stožčastega parlamenta in je bila izdana 26. junija 1991, njena vrednost je bila 5,00 SIT. Leta 2002 je izšla tudi priložnostna poštna znamka s Plečnikovim likom. Ob 50-letnici arhitektove smrti je Slovenija leto 2007 razglasila za Plečnikovo leto.

Odnos med Plečnikom in Ljubljano pogosto primerjajo s tistim med Antonijem Gaudijem in Barcelono. Dosje *Brezčasna humanistična arhitektura Jožeta Plečnika v Ljubljani in Pragi* je bil od 2015 na poskusnem seznamu za uvrstitev med Unescovo svetovno kulturno dediščino. Slovenija je leta 2020 vložila samostojno, delno spremenjeno nominacijo brez objektov v Pragi in s poudarki na ureditvah za meščane ter pri plemenitenju Ljubljane in spremembi provincialnega mesta v narodno prestolnico in naslednje leto je nominacija potrjena na mednarodnem srečanju UNESCO. Plečnikova ustvarjalnost v Ljubljani je bila vpisana v seznam Unescove kulturne dediščine 28. julija 2021.

REZULTATI LITERARNEGA NATEČAJA

Literarni natečaj je bil objavljen 30.03.2022, rok za oddajo pa je bil 30.06.2022. V tem roku je prispelo 9 zapisov od 8 posameznikov iz slovenskih društev v Srbiji.

Pogoji razpisa so bili:

1. Sodelovali so lahko člani slovenskih društev in učenci DPS v Srbiji.

2. Zapis je moral biti v slovenskem jeziku.

3. Zapis je moral biti na najmanj eni ali največ na dveh tipkanih straneh (od 1200 do 2400 znakov s presledki).

4. Pisava: Times New Roman 12

5. Naslov zapisa je določil avtor sam.

6. Zapis je moral biti označen s šifro, ki jo avtor določi sam.

7. Zapis je moral biti opremljen s šifro in podatki o avtorju: ime, priimek, kontakt in poslan po e-pošti na: pisarna@kredarica.org

8. Po e-pošti je moral biti poslan na mail z ločenima priponkama v Wordu: v prvi je zapis podpisan s šifro, v drugi pa rešitev šifre.

Prejete zapise je ocenila komisija v sestavi:

- predsednik komisije Roman Vehovec – publicist
- članica komisije Nina Stanimirov Veriš – profesorica razrednega pouka
- članica komisije Sonja Golubović – profesorica marksizma.



Nagrajeni udeleženci:

1. mesto: ŽERJAVI BARVE NEBA, Ksenija Golubović DS Kredarica Novi Sad

2. mesto: DVE CIKLAMI in TORZO, Marija Lovrić DS Kredarica Novi Sad

3. mesto: GNEZDO MOJEGA SPOMINA, Cecilija Lalić DS Emona Ruma

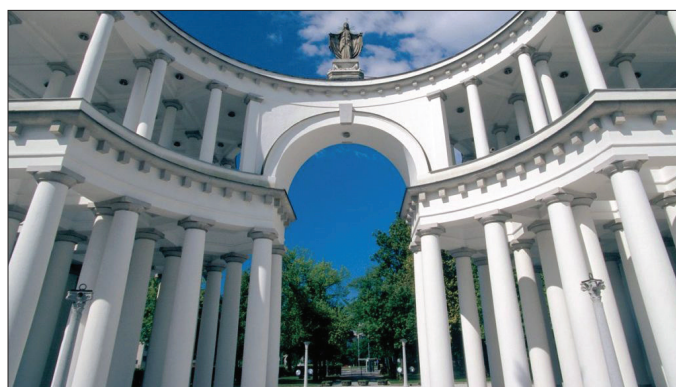
Ostali udeleženci natečaja:

VSE, KAR POTREBUJEM, Marija Đukić DS Emona Ruma

KRAJINAR IŠČE KRAJINO, Dimitrije Đuričin DS Planika Zrenjanin

SREČA JE TRENUTEK, Cvetka Vučković DS Kula Vršac

IZ SRCA, Zdenka Maletin DS Kredarica Novi Sad
NA PUSTOVANJU V SLOVENIJI, Snežana Miladinović DS Kredarica Novi Sad



Peti literarni natečaj je zaključen. Pomen natečaja je v negovanju slovenskega jezika in kulture v pisni obliki. To je pomemben prispevek h kulturni dediščini v slovenskih društvih v Srbiji. Čestitke nagrajencem in vsem sodelujočim na natečaju. Zahvala vsem, ki so sodelovali pri realizaciji, še posebej učiteljem DPS in strokovni komisiji.

Vsi prispevki so objavljeni v prilogi tega Biltena Kredarica. Slavnostna podelitev nagrad nagrajenim udeležencem in zahval ostalim udeležencem bo na manifestaciji X. Dnevi slovenske kulture novembra 2022.



PRVONAGRAJENI ZAPISI

ŽERJAVI BARVE NEBA

(ali ljubezensko pismo Galensu)

Žerjave so obarvali
v turkizno modro
da se ujemajo z nebom
ki ga kradejo vsak dan

Streha nad glavo
in topla obljuba
dovolj da se zemlja vda
Vsaka travica izpuljena
vsaka korenina od doma izgnana
v zameno za bele zidove
In vrtohlave višine

Sanje pod konstrukcijo
polne gradbenega prahu
so mirno čakale
da jih kupi nekdo

Tisoče novih oken v dušo
tisoče novih rolet
nihče ne želi tolikih oči
v svoji dnevni sobi

Sedaj obdani z
brezbarvnimi kvadrati
v toplini svojega doma
ti isti ljudje
sanjajo obzorje.

Ksenija Golubović, DS Kredarica Novi Sad

DVE CIKLAMI

Spet bo rujen.
A me čakaš?

Dve ciklami v knjigi,
ubrani ob kamniti stezici,
okopani s ploho.

- Če celo poletje ni dežja
ob Veliki maši bo padel.
Vi nam gospa vedno
prinesete dež.
V studencu manjka,
dober je tudi trti,
do trgatve je še,
pravi stara Dome.

- Jutri grem z lovci.
- Ne ubijaj ptic!

Steza vpija korake.
Diši gozd, diha bor.
Pinija šelesti.
Spodaj, lesketa se
morje.
Mistral prebira
harfo zatona.
Miruje uvala.

Spet bo rujen.
A me čakaš?

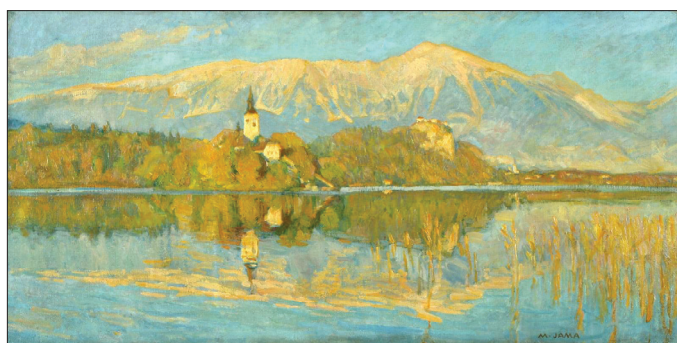
TORZO

En torzo
za oknom, ki ga hrasti skrivajo,
ljubi sonce.
O, Amore!

Od poljubov vrelh
žarijo bedra,
gorijo prsi...
Kakšen sijaj
bronaste polti!
Vrisk nemi.

V sobi molk
in toplina.

Marija Lovrić, DS Kredarica Novi Sad



GNEZDO MOJEGA SPOMINA

Naš spomin iz otroštva varuje samo tisto, kar potrebujemo.

Na čase, ko sem bila otrok, imam lepe spomine.

Hodila sem v tretji razred osnovne šole in približevale so se počitnice. Zelo sem se jih veselila. V rojstni vasi mojega očeta, v Črenšovcih, v Prekmurju, me je čakala moja stara mama.

Stara mama je živela blizu cerkve na kmetiji, za katero je sama skrbela. Dvorišče je bilo polno perutnine, po njem sta se sprehajali tudi dve svinji. Zjutraj me je prebujal cerkveni zvon. Za zajtrk sem si na kruh namazala zaseko, prekmursko mast z mleto slanino. Kosilo je bilo bogato. Najprej juha iz stare kure, potem pečen piščanec s krompirjem in regratova solata. Še posebej pa sem se veselila sladice. Običajno me je stara mama razveselila s prekmursko gibanico ali makovo potico. Po kosilu nas je stric peljal na reko Muro, kjer smo lovili ribe. Blizu je bil stari mlin, ki je klopotal, kadar so mleli koruzo. Med počitnicami sem obiskala rojstno hišo našega pisatelja Miška Kranjca in dobila za spomin knjigo.

Na drugi strani dvorišča je bila stara hiša. Na njenem dimniku so si štorke spletle gnezdo. Opazovala sem, kako je štorke hranila svoje mlade. Te slike se večkrat spomnim, nariše mi nasmeh. Pomislim, kako ptice skrbijo za svoj rod. Tudi mi bi tako morali skrbeti za svojo družino, še posebno za majhne otroke. Kasneje dobijo krila in odletijo. Tako sem tudi sama odletela iz moje domovine v Srem. In tu moj pogled večkrat išče bele breze, ki so rastle ob poti, ko me je oče peljal k stari mami.

V srcu ostaja ljubezen do moje domovine. In morada bom tudi sama odletela nazaj kot stara štorke, ki se vedno vrne domov.

Cecilija Lalić, DS Emona Ruma

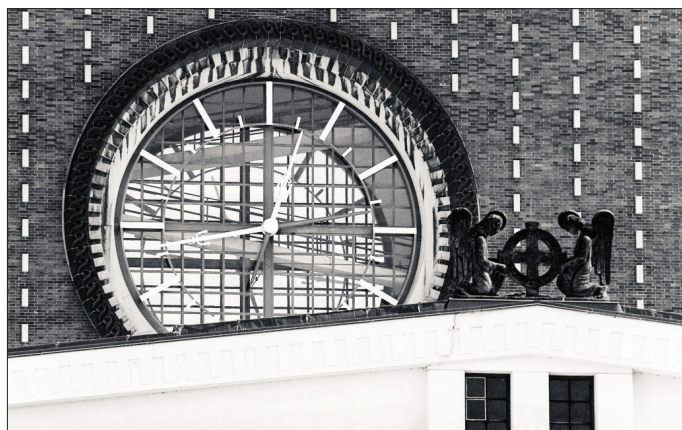
OSTALI ZAPISI

VSE, KAR POTREBUJEM

Pomnite pa, da bodo ljudje bodo kmalu spet potrebovali nekaj za dušo in srce.

To so besede velikega arhitekta Jožeta Plečnika in velika resnica. Kdor tega ne ve, občuti praznino v duši in srcu. Če ničesar ne delajo, zapadejo v obup. Nič jim ni dobro in ne morejo si pomagati. Okolica, narava, drevesa, grmovje, cvetje, hiše, velike in male, okrašene in puste, vse vpliva na ljudi.

Za otroke so zelo pomembni parki, igrišča. Ni potrebno veliko denarja, ni potrebno kupovati modernega pohištva, dragih stvari, pomembno je, da imajo stvari toplino in da ljudem, ki z njimi živijo, nekaj pomenijo.



Nekateri ne potrebujejo veliko, svoj prostor opremijo z ljubeznijo in v tem uživajo. So dobro razpoloženi in veseli. Drugi porabijo veliko denarja za pohištvo, drage garniture, na posebno posodo, a niso srečni. Doma niso zadovoljni, njihovo okolje nima duše.

Majhna hiša, veliko dvorišče z drevesi, sadnim drevjem, z malinami, robidami, ribezom, s cvetjem in praprotjo, to je moj dom. Ni velik, ni bogat, v njem

ni nič dragega. Na dvorišču so kokoške, petelinčki, muca in pes. To je vse, kar potrebujem, je izvir moje moči, je dom za moje srce in dušo.

Marija Đukić, DS Emona Ruma

KRAJINAR IŠČE KRAJINO

V tem letu je 4. januarja minilo 150 let od rojstva akademika Matija Jama, 6. aprila pa 75 let od njegove smrti.

Leta 1900 so se na 1. razstavi slovenskega umetniškega društva v Ljubljani predstavili kot predstavniki moderne smeri Rihard Jakopič, Matija Jama, Ivan Grohar in Matej Sternen, ki jih danes poznamo kot slovenske impresioniste.

Pred omenjenim letom nihče od štirih slikarjev ni bil impresionist v današnjem pomenu besede, ampak so se ukvarjali še s študijem ali ustvarjali svoja prva profesionalna dela.

Umetniki so se srečali v slikarski šoli, ki jo je leta 1891 ustanovil Anton Ažbe v Münchnu. V Münchnu in na Dunaju so se na različnih razstavah spoznali z deli precej nemških, pa tudi francoskih impresionistov. Po šolanju so se mladi umetniki vrnili v Slovenijo, saj v Münchnu niso mogli narediti kariere in služiti za kruh.

Slikarji so si za cilj postavili slikanje svetlobe in življenja, za kar je bilo potrebno slikanje na prostem v čisti dnevni svetlobi. Za njihova dela so značilne ponavljajoče lokacije, tu je treba omeniti Škofjo Loko. Slikali so v okolici kraja, kjer je imel vsak izbrano svoje območje, saj se je vsak v okviru krajine navduševal nad drugačno motiviko.

Četverica so je izraziteje profilirala kot zastopnica specifične oblike impresionizma leta 1902 na drugi

razstavi društva. Ljubljanska javnost po večini ni bila pripravljena na njihov impresionistični pristop.

Slikarji so svoja dela odnesli na Dunaj, kjer je leta 1904 razstava v salonu Miethkeja prinesla popoln triumf. Na postavitvi so se predstavili združeni v umetniško skupino imenovano Sava. Dunajski razstavi je še istega leta sledilo uspešno predstavljanje v Beogradu, nato pa še v Sofiji leta 1906, v Trstu leta 1907, v Zagrebu, v Varšavi in v Krakovu leta 1908 in v Rimu leta 1911.

Skupno je Sava nastopila še leta 1919 pri jugoslovanski umetnostni razstavi med mirovnimi pogajanjmi v Parizu, po predstavitvi v Zagrebu leta 1921 in Beogradu leta 1922 pa je dokončno zamrla.

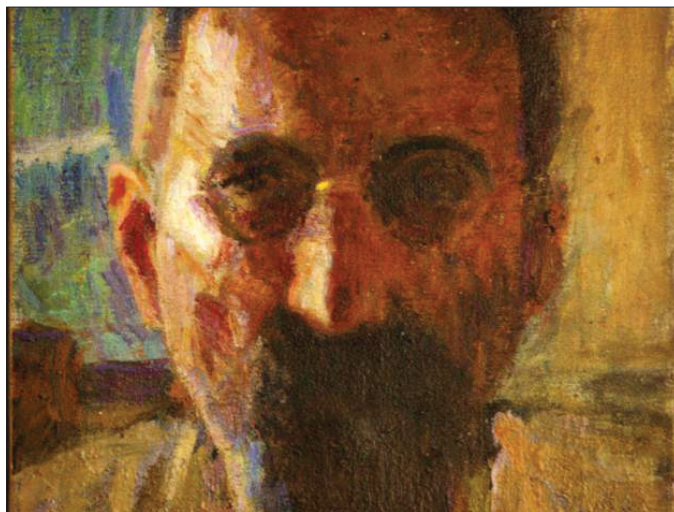
Matija Jama se je rodil 4. januarja v Ljubljani, kjer je tudi obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo. Višjo gimnazijo je končal v Zagrebu, kamor se je preselil z družino po očetovi smrti. Leta 1890 je maturiral na gornjegrajski gimnaziji in se po želji družine vpisal 1890/91 na pravniško fakulteto, ki je ni dokončal. 1892 je postal polnoleten in odšel v München, se vpisal v slikarsko šolo madžarskega slikarja Simona Holsosyja in jo obiskoval 2 leti.

Poleti se je vračal v Ljubljano, kjer se je začel družiti z mladimi pisatelji slovenske moderne. Po vrnitvi v Ljubljano se je tam preživljal z risanjem ilustracij za revijo *Dom in svet*. Ilustracije so kazale še vplive secesije. Ilustriral je tudi Cankarjeva dela *Knjiga za lahkomišelnje ljudi*, *Za narodov blagor* in *Ob zori*.



Kredarica

S podporo Kranjskega deželnega odbora se je vrnil u München leta 1897 in se tam vpisal na Ažbetovo slikarsko šolo, leto pozneje pa na tamkajšnjo slikarsko akademijo, kjer je študiral en semester. V Ažbetovi šoli se je začel intenzivneje ukvarjati z vprašanjem svetlobe in barve.



Leta 1902 se je poročil z nizozemsko slikarko Luizo van Raders. Jama se je, tudi zaradi iskanja novih motivov, selil od kraja do kraja ter živel in delal v Avstriji v okolici Dürnetseina in Dunaja, v Zagrebu in njegovi okolici, v Münchnu ter v Amsterdamu in Haagu, kjer je živel med letoma 1915 in 1922. Nizozemske ni maral, "ker so se oblaki hitro spreminjali, morje je bilo trdo, tudi krave so ga motile."

Zapustil je ženo in družino. Potem je odšel v Beograd, kjer mu "ni šlo". V Ljubljano se je dokončno vrnil leta 1924, pred tem pa je nekaj časa živel na Bledu in v Volčjem Potoku in na Rašici.

Med slovenskimi impresionisti je bil Matija Jama največji popotnik. Nekaj časa je potoval z bivalnim vozom in slikal v nemških, v avstrijskih in v nizozemskih vasicah. Kasneje se je na teren odpravljala s kolesom, s katerim je poleg sebe prevažal še slikarska platna, barve in čopiče.

Moje življenje se odigrava zelo prozaično. Potujem sicer veliko, vendar pa si ne smete misliti, da so ta potovanja za zabavo. To delam tudi zaradi tega, da bi se morda otresel tiste smole, ki me spremlja od rojstva. Seveda so tudi drugi razlogi, ki me vodijo k temu, na primer sprememba. Vsak kraj ima svojo dobro, pa tudi slabo stran, svoje posebne obraze. Ljubezen pa, kakor veste, raste v kvadratnem razmerju z razdaljo. Kolikor bolj sem oddaljen od domovine, toliko večja je ljubezen do nje.

Matija Jama je bil v prvi vrsti krajinar. Njegove krajine lahko v grobem razdelimo v dve kategoriji: panoramske krajine in krajine z rastlinami v fokusu.

Slikal je tudi portrete. Bil je umetnik, ki je slikal na prostem od zgodnje pomladi do pozne jeseni, pozimi pa je slikal v ateljeju, uokvirjal slike, pripravljaval razstave in se preživljal s prodajo svojih slik, kar pa sploh nikdar ni bilo lahko.

Matija Jama je pisal tudi o umetnosti. Predstavil je Ažbetovo slikarsko šolo in v njej zbrane Slovence, pisal pa je tudi o teoriji impresionizma in njegovih domačih ustvarjalcih. Imel je največ izobrazbe od štiri slovenskih umetnikov impresionistov. Morda ga je prav to naredilo najbolj dogmatičnega in edinega, ki je vzel pero za obrambo ugleda in resnice gibanja in njegovih ciljev.

Do konca ustvarjanja je verjel, da je impresionizem nujna stopnja v razvoju slikarstva in ne more biti sam sebi namen. *Možnost razvojne linije vidim samo v impresionizmu. Kar je impresionizem odkril glede svetlobe in barve, bo podlaga vsemu bodočemu slikarstvu, možne pa so s tega izhodišča še kdo ve kakšne razvojne faze.*

Matija Jama je bil intimna, umirjena, uravnotežena, vendar v osnovi resnična in premišljena oseba. Ves čas je bil v bistvu posvečen materi naravi. Njegov asketski pogled na življenje je povezan z naravo in meditacijo, saj so mu bili blizu budizem, ezoterika in vegetarijanstvo. Osebnostno je menil, da mu pri slikanju manjka drznosti.

V opusu Matije Jame mu je pripisanih okrog 450 del, med katerimi prevladuje oljna tehnika. Velja, da to ni prava številka, saj je po osebnih trditvah slikarja veliko slik izgubljeno in je njegov opus okrnjen. V motivih prevladujejo krajine, kar sovпада z njegovo izjavo, da je narava edina prava učiteljica slikarjev.

Njegove najbolj znane slike so: *Pri kosilu, Vrt, Most, Vrbe, Ljubljana v snegu, Šenklašč, Hrvaški kmet, Kolo, Vas pozimi*. Impresionistično delo Matije Jame, *Krajina*, visi v Državnem zboru Republike Slovenije.

BIBLIOGRAFIJA

- Komelj, Milček: Dvojna obletnica akademika Matije Jame (1872–1947). Dostopno na: <https://www.sazu.si/events/621dda0f10c582e045841585> (junij 2022)
- Kač, Maja: Impresionizem na Slovenskem. Dostopno na <https://arhiv.rtvlo.si/impresionisti/www.rtvlo.si/impresionisti/novica/13.html> (08.05.2008)
- Mesesnel, France: Matija Jama. Slovenski biografski leksikon. Dostopno na: <https://www.slovenska-bi->

ograjfija.si/iskanje/?q=Matija+Jama (maj 2022)

- Žerovc, Beti: *Matija Jama je krajino videl kot slikarski problem, manj so ga zanimali narodni motivi.*

Dostopno na: <https://ars.rtvlo.si/podkast/likovni-odmevi/64838717/174837705> (maj 2022)

- Vadnjal, Sonja: Slovenian impressionists – Matija Jama. Dostopno na: https://thezaurus.com/slovenian-impresionists_-_matija_jama/ (junij 2022)

Dimitrije Đuričin, DS Planika Zrenjanin

SREČA JE TRENUTEK

Tako malo potrebujemo, a vseeno mislimo, da rabimo več. Človek je lahko srečen z malim, samo da je zdrav in da, kadar mu je najtežje, najde zase trenutek, da o vsem razmisli.

Sledim svojim občutkom. Kadar mi je težko, grem v naravo, da se umirim in premagam težave. Ko se vračam domov, že pojem, ker sem v naravi pustila vse svoje tegobe...

Na vse, kar se nam dogaja v življenju, moramo gledati pozitivno. Na tem svetu ni nikogar, ki bi bil ves čas tako dobro, da bi lahko poletel od sreče. Sreča je samo trenutek. Vsak v sebi nosi neko težavo. S tem se moramo sprijazniti in se potolažiti. Kot so rekli naši stari: ni človeka, ki ne bi nosil svojega križa, kakor ga je nosil tudi naš odrešenik.

Zato bodimo zadovoljni in veseli, da smo zdravi.

Cvetka Vučković, DS Kula Vršac

IZ SRCA

Je Slovenija.

Domovina, to ni samo kraj, kjer si rojen.

Domovina, to je kraj, od koder izvirajo tvoji predniki.

Domovina je, ko ti že ob misli nanjo srce vztrepta.

Domovina, to so vse tiste reke, rečice, potoki in jezera, gore, hribi, gozdovi in pašniki, Triglav...

Meglina jutra, deževni dan, sončni vzhod, sinje morje.

Domovina, to je vez nas, ki živimo izven Slovenije, z društvom Slovencev, domovina je slovenski pevski zbor, domovina je odhod na pouk slovenskega jezika. Vse to so tenke niti, ki povezujejo.

Domovina so potovanja v Slovenijo, ki jih nestrpnost čakam.



Čeprav poreklo mojih obeh staršev izvira ravno iz Slovenije, sem Slovenijo najbolj spoznala kasneje, ob gostovanjih s pevskim zborom, na potovanjih in z družinami s Slovenci iz Novega Sada, pri pouku in na obiskih pri mojih sinovih v Ljubljani, kjer sta študirala in uspešno dokončala študij.

Tisti, ki me dobro poznajo vedo, da takoj, ko zagledam rdečo streho gradu Mokrice, začne moje srce močneje biti. Na prvem počivališču se ustavim in globlje vdihnem. S polnimi pljuči.

No, to je domovina.

Domovina so tudi bučno olje, potica, štruklji, borovničevci, orehovec, cviček, domovina to je *Sončece zahaja*, *Dan ljubezni*, *Zdravljica*, *Oče naš*, to so željno pričakovane praznične maše v katedrali Ime Marijino v Novem Sadu v slovenskem jeziku.

Moja domovina so Brežice in Ptuj, Brezina, Maribor, Čatež, Radovljica, Mojstrana, Moravske in Laške toplice, Tolmin, Izola, Korte, grad Rakičan, Viteška dvorana. Zame je domovina hrepenenje...

Domovina, to sta tudi Plečnik in Jama... Iz srca!

Zdenka Maletin, DS Kredarica Novi Sad

NA PUSTOVANJU V SLOVENIJI

Ko sem živela v Sloveniji, sem imela lepe dogodke v mojem življenju. Zelo rada hodim na dopolnilni pouk slovenščine v društvo Kredarica, ker imamo

zelo zanimiv pouk iz zgodovine, kulture in tradicije Slovenije. Tako smo februarja imeli pouk o pustu in sem se spomnila, kako sem nekoč sodelovala na pustovanju.

Že nekaj let nazaj sem želela obiskati določene kraje v Sloveniji, toda nisem imela možnosti.

Spominim se pa zanimivih dogodkov iz mojega otroštva v drugi polovici 20. stoletja.

Tedaj sem bila prvošolka. Živela sem v hiši, kjer je bilo polno otrok. Vsakega februarja smo bili zelo navdušeni, ker je prihajalo pustno veselje. Izmišljali smo si vse mogoče in nemogoče maske in oblačila, katerih maskare nas bodo spremenile v druge osebe, princeze, kralje, gusarje, vojake, kuharice...

Bil je lep, sončen ampak mrzel dan, ko smo potovali v staro mesto Ptuj, da bi gledali kurente. Sprehajali smo se po cestah, kjer je povsod bilo polno ljudi.

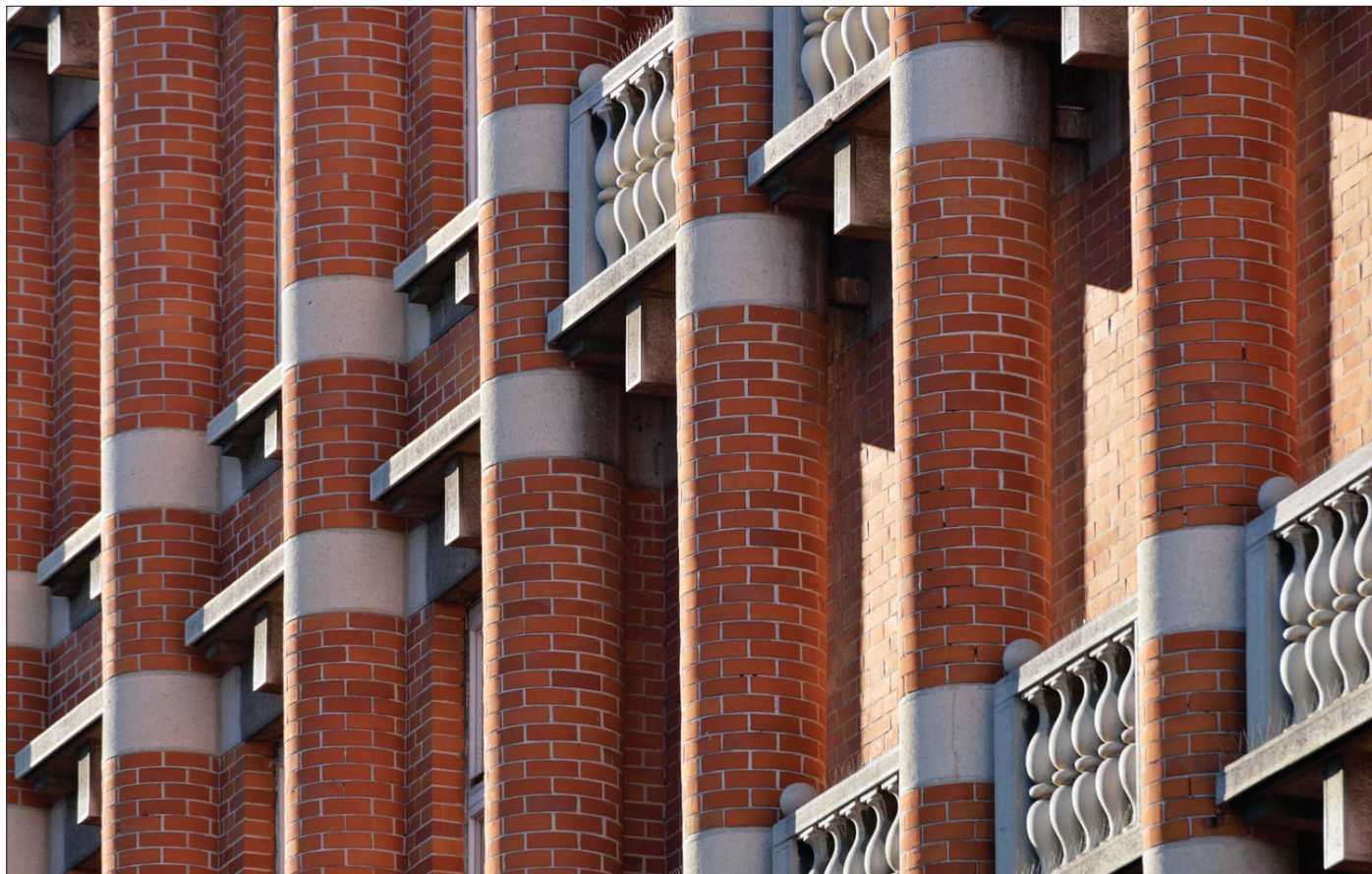
Vsi so klicali in se veselili čudovitih maškar, ampak največ je bilo kurentov.

Okrog nas je vse šumelo, ker so zvonili prehrupno.

Spominjam se, da smo šli po strmi kamniti poti na hrib, kjer smo si v starem gradu ogledali železne in bronaste viteške oklepe, orožja, kraljevsko pohištvo in obleke, kar nas je vrnilo tisoč let nazaj. Seveda, praznik ni bil mogoč brez ocvrtih svežih krofov.

Upam, da bom v prihodnosti še enkrat obiskala Ptuj in kurente, ko bo pust.

Snežana Miladinović, DS Kredarica Novi Sad



DELEGATSKA SKUPŠČINA

V četrtek 7. aprila 2022 je bila v prostorih Društva Slovencev Kredarica v Novem Sadu Redna delegatska skupščina za minulo leto 2021. Na skupščini so bili prisotni delegati skupščine, člani društva, predstavniki Upravnega odbora in predsednica Elza Ajduković, člani Nadzornega odbora in predsednik Društva Slovencev Kredarica Đorđe Veselinov. Po izvolitvi



delovnega predsedstva je Marija Lovrić, izvoljena predsednica vodila sejo, na kateri so sprejeli Poročilo o delu za preteklo leto 2021 in Program delovanja za tekoče leto 2022. Poročila je skupaj z vodji sekcij, ki delujejo v društvu, predstavil Đorđe Veselinov, predsednik DS Kredarica. Po uradnem delu srečanja je bilo druženje. Hvala vsem na sodelovanju in podpori!

VELIKONOČNA MAŠA

V torek 19. aprila 2022 je bila v cerkvi Ime Marijino v Novem Sadu velikonočna maša v organizaciji Društva Slovencev Kredarica. Mašo je služil metropolit beograjski msgr. Stanislav Hočevar z glasbeno spremljavo Mešanega pevskega zbora Društva Slovencev Kredarica pod vodstvom dirigentke Dunje Huzjan.

Po maši se je druženje nadaljevalo v prostorih društva, kjer so se prisotni posladkali z orehovo pito, ki jo je posebej v ta namen pripravila članica društva Olivera Cergol Milošević.

Hvala vsem za sodelovanje!



GOSTOVANJE GLEDALIŠKE SKUPINE IZ SENOVEGA

V soboto 7. maja 2022 je bila v Veliki dvorani KCNS gledališka predstava *Amerikanski dolarji* v režiji Bože Ojsteršek in izvedbi KDK Svoboda Senovo iz Slovenije. Na gostovanju so sodelovali glasbeniki pihalne skupine, harmonikarji in člani društva iz Senovega. Gledališka skupina ima bogato zgodovino

svoje delovanja, saj naslednje leto 2023 praznuje 100 letnico od prve javno odigrane gledališke predstave. Gledališka predstava in glasbeni program sta bila v organizaciji DS Kredarica, a manifestacijo je podprl KCNS. Hvala vsem za sodelovanje in pomoč, še posebej Ivanu Mirkoviću za turistično vodenje.



V Kulturnem centru Novega Sada sva s hčerko Anjo obiskali predstavo *Amerikanski dolarji*. Gostje so bili člani gledališke skupine, ki so prišli iz Senovega pri Krškem.

Poseben vtis je name pustila krasna glasba in maskare, ki so nas dočakale in pospremile v dvorano. Avtor predstave je Avgust Fabjančič, ki je na duhoviti način pokazal, kako se lahko nezdrav pohlep enega družinskega člana spremeni v nesrečo celotne družine.

Igra se dogaja v predpustnem času in ima tri dejanja. Med vsakim dejanjem glasbeni nastop in maskare najavljajo naslednje dejanje.

Čeprav je bila predstava v izvedbi amaterskega gledališča, sem bila zelo presenečena nad izvedbo. Predstava je bila tudi nominirana kot najboljša na občinskem Linhartovem srečanju 2017.

Veliko presenečenje je bil hlapec Poldi, ki ga je igral Zvonko Marinič. Verjamem da je on pobral največji aplavz.

Pogosta tema je tudi danes prisotna kot nekoč in bi se vsi res morali vprašati katere so prave vrednote v življenju – so to denar ali ljubezen in sreča.

Priporočam vsem, da si ogledate predstavo če boste le imeli priložnost. Veselim pa se tudi novim izvedbam te gledališke skupine.

Besedilo in foto: **Nataša Dimitrijević**



Zvonko Marinič

PREDSTAVITEV KNJIGE IVANE GRUDEN-MILENTIJEVIĆ

Društvo Slovencev Kredarica v Novem Sadu je 14. junija 2022 organiziralo gostovanje Slovenske kulturne skupnosti F. Prešeren iz Niša s predstavitvijo knjige *Slovenci v okupirani Srbiji 1941-1944*, avtorice Ivane Gruden-Milentičević.

Prisotne sta uvodoma nagovorila predsednika SKS F. Prešeren, Ivica Gruden in predsednik DS Kredarica, Đorđe Veselinov. Na predstavitvi so se zbrali člani DS Kredarica, med njimi tudi svetovno znani reži-



ser Želimir Žilnik, kateremu je avtorica Ivana Gruden-Milentičević posvetila knjigo, saj je tudi družina Žilnik delila usodo Slovencev v taborišču v Nišu in bila pogubljena od strani okupatorjev. Po zanimivi predstavitvi so prisotni še spregovorili o usodah svojih prednikov.

Hvala vsem, ki so sodelovali na predstavitvi ali pomagali pri organizaciji.

Besedilo in foto: **Đorđe Veselinov**

28. MEDNARODNI SEJEM KNJIG V NOVEM SADU

Na Novosadskem sejmu je bil od 3. do 10. marca 2022 Mednarodni sejem knjig, 28 po vrsti. Sejem v Novem Sadu – Evropski prestolnici kulture v letu 2022 je otvoril književnik Matija Bečkovič. Posebna gostja sejma je bila 8. 3. 2022 makedonska književnica Natali Skobranek, dobitnica Evropske nagrade za književnost.

Kljub težavam zaradi pandemije je pripravljeno več kot 150 programov na 10.000 kvadratnih metrih. Sejem se je prvič odvijal tudi v Hali 1, v Avli in v Master centru. Na prvih dveh lokacijah so bili programi, ki so del projekta "Novi Sad – Evropska prestolnica kulture". Kot je že napovedal mr. Slobodan Cvetković, generalni direktor Novosadskega sejma, je nastopilo veliko število pomembnih književnikov in svetovno znanih glasbenih skupin.

Mednarodni sejem knjig se je odvijal v osrednji dvorani sejma v Master centru, že tradicionalno pa je sodelovalo tudi Društvo Slovencev Kredarica. Sodelovali smo na skupni stojnici Pokrajinskega sekretariata za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine – nacionalne skupnosti ter Pokrajinskega sekretariata za kulturo, javno obveščanje in odnose z verskimi skupnostmi, Izvršnega sveta Avtonomne pokrajine Vojvodine. Na tej stojnici so bili izdelki založništva v jezikih nacionalnih manjšin, v programu pa so bile tudi predstavitve ali promocije institucij in posameznikov v založniški produkciji. Razstavili smo naše izdelke v slovenskem jeziku: Biltene Kredarica, Monografijo Preteklost za prihodnost, ki jo je prire-

dila Elza Ajduković in knjigo za otroke Galeb, avtorice Marije Lovrić. Izdaje so izzvale veliko zanimanja.

Istočasno je bila tudi 26. Razstava umetnosti "Art expo", nagrado "Sava Šumanović" pa je dobil novosadski umetnik Stevan Kojić. Glavna razstava manifestacije je predstavila dela Jovana Soldatovića, Jožefa Ača in Boška Petrovića. Poleg tega je bil še 17. Mednarodni sejem izobraževanja "Kažipoti – Putoкази", ki je bil 9. in 10. marca in je bil največji v zadnjih desetih letih.



Mednarodni sejem knjig je največja književna manifestacija v Avtonomni pokrajini Vojvodini.

Letos je bilo več kot 180 razstavljalcev, ki prihajajo iz šestih držav. Kot vedno so bili veliki sejmski popusti za nakup knjig. Vstop je bil prost za vse programe, razen za dogajanja, ki jih je organizirala Fondacija "Novi Sad – Evropska prestolnica kulture" v Hali 1. Vstopnice za ta dogajanja so se prodajale v prodajalni mreži "Gigsticks".

Besedilo: Marija Lovrić

NAŠA SLOVENSKA BESEDA ZRENJANIN



Naša slovenska beseda v Zrenjaninu je bila 4. junija 2022 v organizaciji DS Planika Zrenjanin. Najmlajši so z navdušenjem sodelovali v urarski delavnici, ki jo je pripravil Martin Vogrinc, slovenski potomec tretje generacije znane urarske delavnice Vogrinc Odžaci. Potem so prisotni poslušali zaključni nastop otroških zborov na festivalu in tudi sami nastopali – s priredbami zgodb Majde Koren *Mala pošast Mici*, ter *Kapo in Bundo* (DS Kula Vršac), *Skuhaj mi pravljico* (DS Kredarica NS), s pesmico Saše Vegri *Mama pravi* in zgodbo Miroslava Košute *O znanem odgovoru* (DS Triglav SU). Svoji dve pesmi je prebrala Marija Lovrić (DS Kredarica NS), Cvetka Vučković pa je zapela Slakovo pesem *Stari čebelar* (DS Kula Vršac – Gudurica). Poleg domačih učencev in članov DS Planika Zrenjanin so nastopali tudi učenci oz. člani DS Sava Beograd.



Hvala za še eno lepo doživetje organizatorjem, predvsem sodelavki Mileni Spremo, vsem sodelujočim, staršem za podporo in vodstvom društev za prevoz. Hvala tudi predsedniku DS Kredarica Đorđetu Veselinovu za prevoz članov in učencev DS Kredarica na manifestacijo.



MOSTOVI PRIJATELJSTVA

12. aprila je izšla knjiga *Mostovi prijateljstva*, ki je nastala po ideji kolega Predraga Starčevića, in pri kateri so poleg učencev šol iz Srbije, Slovenije (tudi OŠ Maksa Pleteršnika Pišece), Hrvaške ter Bosne in Hercegovine sodelovali tudi učenci dop. pouka slovenščine iz DS Kredarica Novi Sad in DS Sava Beograd. Misli o prijateljstvu, ljubezni in varovanju Zemlje so opremljene z ilustracijami otrok, vsaka skupina pa je predstavljena tudi z video posnetkom, ki je dostopen s klikom na QR kodo.

Slovenska recenzentka knjige je naša prijateljica mag. Barbara Hanuš. Knjigo je založilo podjetje Heror Media Point, DS Kredarica pa je podarilo knjige

slovenski recenzentki, učencem, učiteljici Rut Zlobec in drugim. Iskrene čestitke Predragu za ta izjemen projekt.

Predrag Starčević je ob zahvali spregovoril:

- Kako je lepo, ko te ob juturnji kavi dočakajo tako lepe novice in tako lepe slike... Knjiga vam dolguje veliko hvaležnost. Biti graditelj v življenju je velika stvar, kaj šele graditi mostove in to mostove prijateljstva je najbolj sveto, posebno v teh nemirnih časih. Rut in Mirrela, občudujem vaju... Svoje občudovanje dolgujem vsakemu 26 učiteljev, ki so sodelovali pri delu projekta in vsem ljudem velikega srca, ki so ga podprli.

Prevedla iz srbskega jezika: Elza Ajduković



POROČILO O DPS 2021/22



Z dopolnilnim poukom slovenščine, ki ga strokovno podpira ZRSŠ, finančno pa MIZŠ, smo začeli šele v drugi polovici novembra (učiteljica je bila na bolniškem dopustu), a zato nismo bili nič manj dejavni.

Nekaj mlajših bralcev in srednješolcev je med poletnimi počitnicami pridno bralo in prejelo priznanje ter nagrado v okviru slovenskega projekta Poletavci – poletni bralci in Najpoletavci, srednješolci pa so dobili tudi zahvalo Gimnazije Brežice za sodelovanje v Unescovem projektu Slovenski izgnanci 1941-1945.

V četrtek, 25. novembra 2021, smo v DS Kredarica z dvema odraslima učenkama, izdelki mlajših učencev in vodstvom društva sodelovali na mednarodnem spletnem srečanju Sadeži duha (Unescov projekt OŠ Maksa Pleteršnika Pišce). Predstavili smo naše izdelke ob Unescovem letu sadja in zelenjave in naše sodelovanje v projektu tradicionalni slovenski zajtrk, gospa Marija Lovrić pa je vsem udeležencem podarila svojo pesem.

V petek, 26. novembra 2021, je 11 najmlajših učencev in 8 najstnikov nastopalo na Večeru slovenske poezije v KC NS v okviru IX. Dnevo slovenske kulture, sodelovalo pa je tudi 5 učencev izbirnega predmeta slovenščina z OŠ Vase Stajića s prof. Nino Stanimirov Veriš. V Nacionalnem mesecu skupnega branja, ki dejansko traja celo leto, smo sodelovali z različnimi krajšimi dejavnostmi.

Prvič smo pouk izvajali hibridno – na daljavo se nam je pridružila srednješolka iz DS Emona Ruma, ki se šola v Budimpešti, prav tako smo imeli hibridni pouk za odrasle začetnike v NS (1 učenka na daljavo). Pouk je potekal ob ponedeljkih in petkih v 7 skupinah (otroci, najstniki, odrasli – začetniki 1 in 2, nadaljevalci 1 in 2, izpopolnjevalci), obiskovalo ga je okoli 80 učencev, žal vsi niso vztrajali do konca.

Decembar se je že začel praznično, saj je 3. decembra rojstni dan pesnika Franceta Prešerna in slo-

varnika Maksa Pleteršnika razglašen za *Ta veseli dan kulture*. Počastili smo ga z virtualnim obiskom slovenskega knjižnega sejma. Veselje nas je spremljalo tudi v petek, 10. decembra 2022, ko nam je lutkovna skupina LUKI iz Kisovca pri Trbovljah podarila predstavo o strahcu in v petek, 17. decembra, ko smo imeli miklavževanje z nastopom in obdaritvijo učencev dop. pouka slovenščine in izbirnega predmeta slovenščina z OŠ Vase Stajića pod vodstvom prof. Nine Stanimirov Veriš.

V soboto, 18. decembra, je nekaj mlajših učencev nastopalo na srečanju Mavrica v organizaciji DS Triglav Subotica in se udeležilo izdelave božične knjižne kazalke iz slame pod mentorstvom članov DS Triglav Mirjane in Edvarda Kirbusa. V ponedeljek, 20. decembra je potekalo video snemanje pouka v DS Kredarica NS v okviru projekta 25 ČRK ZA 25 LET (projekt DS Kredarica ob 25-letnici društva) – kratki dok. film o zgodovini dop. pouka slovenščine od ustanovitve društva. V okviru slovenske akcije Božiček za en dan in ob vsestranski pomoči in podpori Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto je v Srbijo prispelo več kot 100 daril za mlajše učence dopolnilnega pouka. Učenci so se darovalcem zahvalili z risbicami in zapisi. 30 let samostojne Slovenije in 26. december, Dan samostojnosti in enotnosti, smo pri pouku počastili ob gradivu na <https://www.zbralismopogum.si/gradiva.html> ter na prireditvah Moja domovina v okviru Dnevo slovenske kulture v organizaciji DS Kredarica Novi Sad in na Mavrici, srečanju mlajših učencev iz Srbije v organizaciji DS Triglav Subotica, kjer smo temu jubileju posvetili medgeneracijski kviz. Ob vseh dejavnostih smo oblikovali dvodelno voščilo in ga poslali na Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu v okviru projekta Praznična voščila Slovenci Slovincem.

Januarja je bilo veliko učencev odsotnih zaradi bolezni, kljub temu je pouk potekal kot običajno, samo

ponavljanja je bilo kar veliko. Slovenski kulturni praznik, 8. februar, smo v Novem Sadu začeli praznovati že v petek, 4. februarja 2022, ko so na povabilo organizatorjev Evropske prestolnice kulture naši najmlajši učenci s slovenskimi pesmimi ob spremljavi kantavtorja Branimirja Rosića v tržnem centru BIG ob priložnostnem plakatu, ki smo ga sami izdelali, predstavili Franceta Prešerena in himnično kitico v obeh jezikih. V nedeljo, 6. februarja je bil v DS Kredarica v okviru EPK dan odprtih vrat dopolnilnega pouka slovenščine in ogled spletne slovesnosti ob slovenskem kulturnem prazniku. Mlajši učenci so prav tako sodelovali v mednarodnem projektu, ki ga je zasnoval sodelavec Rajko Tekalec iz Švice – s pesmicami, ki so jih poustvarili, so sodelovali v videu čestitki Prešernovi nagrajenki, pesnici Anji Štefan.



21. februarja smo pri pouku s poustvarjanjem počastili Dan materinščine. Spoznavali smo znane in manj znane slovenske pustne običaje in tudi krofi so odigrali svojo vlogo. V petek, 25. februarja, so nas obiskali člani Slavističnega društva Posavja.

Srečali so se z vodstvom DS Kredarica in spoznali delovanje društva, na kratko so nas obiskali pri pouku in ker je med njimi tudi nekaj odličnih pevcev, so nam zapeli nekaj slovenskih ljudskih pesmi.

V marcu sta se dve učenki iz DS Kredarica Novi Sad udeležili spletnega tečaja slovenščine za bodoče študente. Ena od njiju je bila tudi na 3-tedenski izmenjavi na Gimnaziji Novo mesto. Učenki, starši, vodstvo DS Kredarica in tudi sama se zahvaljujemo Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu za štipendije za spletni tečaj, Romanu Grudnu z MIZŠ za vso pomoč in podporo pri organizaciji izmenjave in Gimnaziji Novo mesto za prijazen odziv in sprejem naše učenke.

Ob dnevu knjig za otroke smo sodelovali v projektu Knjižnice Brežice in izvedli tudi kratko spletno srečanje ob delu v delavnicah. Aprila je v okviru mednarodnega projekta Mostovi prijateljstva izšla knjiga, v kateri so tudi misli in likovni izdelki naših najmlajših učencev. DS Kredarica je kupilo knjige za sodelujoče

otroke v DS Kredarica NS in OŠ Pišece, za obe mentorici ter slovensko recenzentko.

Konec aprila smo knjižničarki Andreji Dvornik, vodji projekta Bralna mavrica v Knjižnici Brežice, predali izdelke 5 učenk, ki so sodelovale v tem odličnem bralnem projektu.

V soboto, 7. maja 2022, je v Kulturnem centru Novi Sad gostovala gledališka skupina Svoboda s Senovega s predstavo *Amerikanski dolarji*.

V soboto in nedeljo, 21. in 22. maja 2022 je v DS Emona v Rumi potekalo srečanje mlajših učencev dopolnilnega pouka slovenščine iz Srbije Beremo s Slovenijo. Naša gostja je bila pisateljica Majda Koren, ki je učence navdušila z raznimi dejavnostnimi, še posebej z interaktivnim kvizom. Z dejavnostmi smo tako v Rumi v okviru Beremo s Slovenijo kot pri pouku počastili svetovni dan čebel, saj nas ta dan močno povezuje s Slovenijo.

Zelo nas je razveselilo povabilo DS Planika iz Zrenjanina na Našo slovensko besedo. Po dveh koronkih letih smo se v soboto, 4. junija 2022, spet lahko udeležili srečanja. Najmlajše učenke so nastopale s priredbo pravljice Majde Koren *Skuhaj mi pravljico*, gospa Marija Lovrić pa je prebrala dve svoji pesmi.

Vodstvo DS Kredarica je zaključek pouka organiziralo na Mitinem salašu. Pred podelitvijo potrdil o obiskovanju pouka slovenščine in bogato pogostitvijo smo si lahko ogledali kratek dokumentarni film 25 ČRK ZA 25 LET o zgodovini dopolnilnega pouka slovenščine v DS Kredarica, prisluhnili odraslim učencem, ki so brali odlomke besedil z literarnega natečaja in spremljali kratek nastop najmlajših učenk s priredbo pravljice *Skuhaj mi pravljico* Majde Koren. To je bila obenem vaja za nastop na prireditvi Dobrodošli doma v Novem mestu. Potrdila o obiskovanju pouka je prejelo 56 učencev starih od 6 do 80 let. Čestitke vsem!

Učenci dopolnilnega pouka slovenščine so v okviru ekskurzije Moja domovina poleg Novega mesta obiskali tudi Globoko pri Brežicah, kjer smo se poklonili spominu na izgnane in padle med drugo svetovno voj-



no. V imenu vseh udeležencev je svečo ob spomeniku prižgala Zdenka Maletin, roj. Kolman. Njen ded je bil eden od izgnanih v delovno taborišče. Sledil je obisk Pišec in rojstne hiše Maksa Pleteršnika, avtorja slovensko-nemškega slovarja iz leta 1895. Prijazen sprejem predsednika Društva Pleteršnikova domačija Martina Dušiča in prijetno druženje ob pogostitvi nam bo zagotovo še dolgo risalo nasmeh na obraz in grelo srce.

Nekaj učencev je prejelo štipendije za poletne šole slovenščine na daljavo in v živo v Murski Soboti, Lju-

bljani in Kopru. Veselimo se njihovih vtisov. Iz srca hvala vsem učencem za vztrajnost, staršem za spodbujanje otrok in za nesebično pomoč, podporo, Elzi Ajduković in Đorđu Veselinovu za odlično sodelovanje in srčnost.

Več: <https://www.zrss.si/mednarodno-sodelovanje/slovinci-izven-meja/slovinci-po-svetu-sticisce/> in FB: Pouk Rut

Besedilo: **Rut Zlobec**
Foto: **Đorđe Veselinov**

MOJ OBISK GIMNAZIJE NOVO MESTO

Sem Andrea Brzak, živim v Novem Sadu in hodim v tretji letnik Gimnazije Svetozar Marković. Odkar sem začela obiskovati srednjo šolo, sem si želela oditi na izmenjavo učencev v Slovenijo, ampak zaradi svetovne pandemije do sedaj nisem imela možnosti.

Slovenija mi je zelo ljuba država zaradi sorodnikov in mojih slovenskih korenin, njene prelepe narave, urejenosti in ljudi, ki živijo v njej. Prav zato sem želela Slovenijo spoznati še bolj. Tudi sama sem želela biti del te prelepe dežele, da je ne doživljam samo kot turistka, ampak kot Slovenka... Želela sem spoznati vrstnike, pridobiti nove prijatelje, občutiti, kako poteka pouk v šoli, izpopolniti znanje slovenskega jezika in doživeti veliko lepega, kar bi mi za vedno ostalo v spominu. Zahvaljujoč DS Kredarica in posebno moji učiteljici slovenščine se je moja dolgoletna želja uresničila in odšla sem v prelepo gimnazijo v Novem mestu.

Tri tedne sem obiskovala pouk na Gimnaziji Novo mesto in lahko rečem, da teh dni nikoli ne bom pozabila zaradi vseh čudovitih stvari, ki so se mi zgodile. V prvih dneh je bil kak težek trenutek, toda tudi veliko lepih doživetij in, seveda, novih poznanstev s čudovitimi ljudmi, brez katerih moj obisk Novega mesta ne bi bil tako poseben.

Bila sem v 3. c razredu med mojimi vrstniki, ki so me takoj sprejeli v družbo kot sebi enako in mi pomagali, da se najdem v razredu, šoli, mi povedali veliko zanimivih stvari o mestu... Zaradi njih sem se počutila kot doma in zaradi njih sem hitro premagala prve dvome in strahove pred neznanim in se od njih poslovila s solzami v očeh.

Še eni osebi sem posebej hvaležna, da je moj obisk na gimnaziji v Novem mestu bil tako izjemen in čudovit. To je profesorica slovenščine Suzana Krvavica. Gospa Krvavica mi je pomagala v vsakem pogledu, bila je odprta za vsa vprašanja – od kakšnih tehničnih pa vse do določenih osebnih stvari. Dala mi je priložnost, da predstavim sebe in svoje mesto in zelo

sem ji hvaležna za vse to. Tudi vsi ostali profesorji so bili pripravljeni pomagati in mi omogočili, da sem se čim več naučila in se počutila dobrodošlo. Tudi drugi zaposleni so se potrudili, da sem se na šoli počutila kot doma. Opazila sem, da je vse na šoli zelo dobro organizirano, tudi sam pouk, seveda, tako sem se hitro vživela v vzdušje šole in mojega razreda. Pozitivno in sproščeno vzdušje mi je zelo ugajalo kot tudi zelo profesionalen odnos na visoki ravni med profesorji in učenci.



Moj celotni vtis o obiskovanju pouka na gimnaziji in o bivanju v Novem mestu je več kot pozitiven in zelo sem hvaležna za to priložnost. Novega mesta nikoli več ne bom gledala z istimi očmi, ker sem v treh tednih spoznala nove prijatelje in doživela veliko lepega, kar mi bo ostalo v spominu celo življenje. Zaradi tega zame Novo mesto ne bo več samo prelep slovenski kraj, skozi katerega teče reka Krka, temveč bo mesto, v katerem imam šolo, ki jo doživljam kot svojo, in prijatelje, pri katerih sem vedno dobrodošla tako kot so oni pri meni.

Novo mesto ni veliko, ampak ima veliko srce in zagotovo ga bom z veseljem spet obiskala.

Besedilo in foto: **Andrea Brzak**

JUGOSLAVIJA, MOJA DEŽELA

V Novosadskem gledališču je bila 27. maja 2022 v okviru gostovanja Gledališča Koper in Pozorišta Prijedor v sodelovanju s Fondacijo Friedrich Ebert Stiftung gledališka predstava *Jugoslavija, moja dežela*, po romanu Gorana Vojnovića, v režiji Marka Misirača. Člani DS Kredarica so si ogledali zanimivo predstavo in se pogovarjali z gostujočimi gledališniki.

O ROMANU

V Vojnovičevem romanu *Jugoslavija, moja dežela* (2012), ki parafrazira nekdanji slovenski turistični slogan, nas spomini glavnega junaka romana stalno vračajo v čas bivše skupne države.



PISEC

Goran Vojnović rojen 1980 v Ljubljani je pisec, kolumnist, režiser in scenarist. Diplomiral je na AGRTF v Ljubljani. V svojih delih se vglavnem ukvarja s problematiko vključevanja priseljencev iz bivših republik skupne države v slovensko družbo. Za knjigo *Čefurji, raus!* je 2009 dobil nagrado Prešernovega sklada. Nagrade Kresnik časnika Delo za najboljši slovenski roman pa je dobil leta 2009 za roman *Čefurji raus!*, leta 2013 za roman *Jugoslavija, moja dežela* in leta 2017 za roman *Figa*.

REŽISER

Marko Misirača je rojen 1985 v Prilepu. Diplomiral je gledališko in radio režijo na FDU v Beogradu v razredu prof. Slavenka Saletovića in Ive Milošević. Režiral je v Beograjskem dramskem gledališču, Ate-ljeju 212, Zvezdara teatru, Gledališču Slavija v Beogradu, Narodnem gledališču v Sarajevu, Bosanskem narodnem gledališču v Zenici, Gledališču Prijedor in drugih.

Nagrajevan je za režijo na Srečanjih gledališča/kazališta BiH v Brčkem, na Gledaliških/kazališnih igrah BiH v Jajcu in Teatar festu v Doboju.

Besedilo: **Elza Ajduković**

Foto: **Igor Motl**

AVANTURE UČENJA IZVEN VRTCA

17. in 18. junija 2022 smo se v imenu DS Kredarica udeležili plenuma na Lektoratu Novosadske univerze v organizaciji vrtca Maštolennd iz Novega Sada.

Maštolend je kot nosilec projekta Erasmus *Avanture učenja izven vrtca*, vključil še vrtec Maslačak (Regat) iz Reke (Hrvaška), vrtec OŠ Dobje iz Dobja pri Planini (Slovenija), dvojezični vrtec (slovaški in srbski) Včielka (Čebela) iz Bačkega Petrovca (Srbija) in Biblioteko Matice srpske (Knjižnico Matice srpske) iz Novega Sada (Srbija).

Vsi so v triletнем obdobju sodelovali pri izvajanju in evalvaciji učenja in vzgoje otrok izven vrtca in na zaključnem plenumu predstavili principe dobre prakse, v katerih je v ospredju vzpodbujanje vzgoje in izobraževanje otrok na prostem ali obisk kreativnih delavnic v kulturnih inštitucijah v neposrednem okolju.

Projekt je podprl Pedagoški zavod Vojvodine, sodelovali pa so tudi predavatelji s področja vzgoje in izobraževanja za najmlajše iz Srbije, Hrvaške in Slovenije. Društvo Slovencev Kredarica je priskočilo v pomoč pri prevajanju iz slovenščine v srbsčino in obratno, saj

so se plenuma udeležili tudi vzgojiteljica Janca Senica – učiteljica 1. razreda, Magda Doberšek – učiteljica glasbe, Slavica Rajh in učitelj športa – Boštjan Artiček ter ravnateljici vrtca Dobje – Ana Kostanjšek in ravnateljica vrtca in osnovne šole – Suzana Plemenitaš iz OŠ Dobje, računovodja Simona Kosaber in šofer Ernest Rajh – vsi iz Dobja pri Planini iz Slovenije.

Zelo lepo druženje z rojaki iz Slovenije in obljube, da bomo še v prihodnje sodelovali.

Besedilo: **Elza Ajduković**

Foto: **Boštjan Artiček**



DUŠAN STULAR, skladatelj in pianist (Trst 1901-Noví Sad 1992)

(Nadaljevanje s prejšnje številke *Biltena Kredarica*)

Otroška opereta – zingspiel *Plava puščica* je nastala v enem tednu leta 1941, vendar je prepričljivo zmagala na natečaju v Trstu, kjer je osvojila vse tri prve nagrade. Pisana je na prav tako nagrajen libreto Marie del Monaco (sorodnice znamenitega pevca) v furlanskem jeziku. Zelo muzikalen libreto in pravljično vzdušje sta omogočila Stularju ustvariti vrsto uspešnih scen iz otroškega življenja, ki so s simpatijo sprejete med tržaškimi malčki pred samo vojno. Partitura je izgubljena, klavirski izvod pa se je nahajal pri skladatelju.



Izbruh druge svetovne vojne je resno ogrozil Stularjevo življenje v Trstu. Po čistem naključju in pogumu svoje hišne pomočnice si je rešil glavo, ko so mu med racijo fašisti preiskovali stanovanje, pomočnica pa je v zadnjem trenutku uspela skriti jugoslovansko zastavo, ki jo je skrival z željo zaznamovati dan zmage in združitve Trsta in okolice z Jugoslavijo. Ob velikih nevšečnostih s ponarejenim potnim listom, ki ga je dobil od očeta, ki je že emigriral, se je 1943 znašel v Subotici. Po vojni so ustvarjene nove meje, tako geografske kot tudi politične in vrnitev v Trst je bila nemogoča.

Tako se je začela druga polovica Stularjevega življenja v Vojvodini. No, ni bilo veliko časa ne za žalovanje, ne za razmišljanje. Osvoboditev Subotice, prihod partizanov in Rdeče armade, občutek končne svobode, so ga navdahnili tudi s koncerti v ostri zimi na trgu pred Mestno hišo za borce Rdeče armade in s prvo skladbo v osvobojeni Vojvodini *Legende o partizanih* (za dva klavirja štiriročno). Vsesplošni polet ob prenovi porušene domovine ga je v prvih povoj-

nih letih navdajal s srečo, saj se je res počutil srečnega, ko je lahko delal in pomagal drugim: vodil je sindikalni, železničarski in židovski zbor, predaval v ženski gimnaziji in oficirski šoli, imel koncerte.

Konec 1946 je prišel v Novi Sad pomagat k nadaljevanju delovanja Glasbene šole Isidor Bajić, kjer je bil ravnatelj sedem let in vodja sindikalnega zbora (današnji KUD Svetozar Marković). Pisal je veliko prigodne glasbe za fiskulturne turnirje, za brigadirje na progi Šamac – Sarajevo, za vaje s keglji, za lutkarško gledališče. Improviziral je za ples gluhonemih na njihovih festivalih, poučeval, skladal didaktično literaturo, igral na programu radia.

Leta 1953 se je začela še ena nova etapa v Stularjevem življenju, ko je postal korepetitor in skladatelj v Srpskem narodnem gledališču (Srpsko narodno pozorišče) v Novem Sadu, najstarejšem srbskem teatru, ki je ravno v takrat z ekipo izrednih režiserjev, igralcev, glasbenikov in baletnikov doživljal svoje najpomembnejše obdobje. Stular je napisal glasbo za okrog petdeset dramskih predstav, ki so bile na repertoarju tega gledališča. Posebno je bila opažena scenska glasba za drame *Krvava svatba*, *Skenderbeg* in *Smrt Smail-age Čengića* (pisana v obliki oratorija). Delo v gledališču zanj ni bila delovna obveznost, temveč velika ljubezen. Od majhnih nog je živel s teatrom in poznal vse njegove skrivnosti. Njegove baletne korepeticije so bile toliko cenjene, da je bil povabljen tudi v Boljšoj teater. Mladi pianisti iz najbolj znanih razredov novosadske in beograjske akademije so tudi kasneje prihajali k njemu po nasvet in inštrukcije. Združenje skladateljev Vojvodine (Udruženje kompozitora Vojvodine) je izdalo popularno zbirko *Za mlade pianiste in klavirske kompozicije Listje na vetru in Notturmo romantico*.

Čeprav je bil sam malomaren do svoje ustvarjalnosti (mnoge skladbe je izgubil, nekatere ni niti zapisal), se v zadnjem času prebujajo zanimanje za njegova dela, kar potrjujejo tudi izvajanja velikih formacij, kot so Klavirski koncerti, Jazz -sinfonije in Kvarteti violončela.

No, vse to je kljub temu premalo glede na pomen njegove dolgoletne glasbene dejavnosti. Od družbenih priznanj je dobil samo udarniško značko za nesebično delo v Subotici. Po nekoliko tekstih v časopisih

(novosadski Dnevnik, tržaški Primorski dnevnik) in določilnic v Glasbenem breviarju Vojvodine A. Ebersta in Primorskem slovenskem biografskem leksikonu, so te vrstice prvi poskus sistematizirati izredno bogat življenjepis Dušana Stularja. Pišemo jih z ljubeznijo in s spoštovanjem v upanju, da bo izzvalo zanimanje za usodo in ustvarjalnost tega nestora naših pianistov in skladateljev, ki svoj 90. rojstni dan čaka v skoraj popolni anonimnosti.

PISMO

Pismo, ki sledi in ga je napisal Dušan Mihalek, podrobneje ali na bolj zanimiv način opisujejo nekatere že omenjene dele Stularjevega življenja.

NA 105. ROJSTNI DAN 6. 6. 2006

Na današnji dan je pred 105. leti v Trstu rojen moj dragi profesor Dušan Stular (1901–1992). Bil je tudi direktor Glasbene šole Isidor Bajić v Novem Sadu, priljubljeni profesor mojih staršev, ko se je šolala ta prva generacija po drugi svetovni vojni, ki so ji oni pripadali (skupaj v razredu z Antonom Eberstom, Bebo Stefanović in Duškom Leskovcem). Morda po njemu nosim tudi ime... Prekrasna življenjska zgodba. Pravzaprav, bolj pravljica.

Njegova mama, popularna tržaška igralka in pevka Zofka, ga je rodila takoj po predstavi, komaj so ga uspeli odnesti v porodnišnico. Zanimivo je tudi, da je njegov oče bil baje rojen v incestu med bratrančem in sestrično v plemiški goriški družini Coronini - Kromberk v dvorcu nad Gorico – v sedanji Italiji Gorizia. Da to ne bi prišlo na dan, ga je kot svojega otroka priznal Dušanov dedek, služabnik v dvorcu in je mladeniča, pravzaprav "grofa" vzgajal v slovenskem, domoljubnem in levičarskem, socialističnem duhu. Tako je Dušanov oče postal modni kreator, gledališki kostumograf, dobitnik zlatih medalj na razstavah v Parizu in Bruxellesu. In zelo strog do Dušana – sina edinca, ki je zaradi tega vse življenje bil tesno navezan na mamo.

Trst je v času rojstva Dušana Stularja (torej 1901) že prekosil svoj zenit. Nekoliko desetletij prej je bilo to avstrijsko pristanišče po zgledu na današnji New York eno od pomembnih svetovnih središč. Zahvaljujoč uspešnim brodarjem, zlasti Srbom, ki so prvi uvedli parnike in linijo v Ameriko, je mesto cvetelo. Najbogatejši so ob Srbih, Grkih in Židih, bili Italijani, Avstrijci in Cincarji, medtem ko je večinski slovenski živelj v glavnem služil mestni gospodi in živel v okoliških krajih na Krasu.

Stular se je ukvarjal tudi s filmsko glasbo. No, na film se je takrat gledalo kot na neko cirkusijado, to je

bilo "pod nivojem" resnega skladatelja, pa se je podpisoval s psevdonimom Raul Duntass (pomešano od Dusan Stular). Napisal je tudi nekoliko šlagerjev, ki so bili v tistem času zelo popularni. Enega imam natisnjene tukaj v Izraelu (podaril mi ga je moj dragi tržaški prijatelj Ravel Kodrič) imenuje se *Upanje*.

Vpliv profesorja Skoleka je bil usoden za celo Stularjevo življenje. Razen zanimanja za teosofijo, je Dušan kazal zanimanje tudi za mlade moške. Zaradi tega je kasneje v komunizmu imel velike težave.

Eden od njegovih tržaških ljubimcev je bil tudi mladi pianist Wisnowitz. Nekega dne je Wisnowitz vprašal Duška:

- *Ali me imaš zelo rad?*

- *Seveda!*

- *Tako močno, da bi zame storil vse na svetu?*

- *Seveda!*

- *Potem pa me ubij!* – je rekel Wisnowitz.

Na koncu je izpadlo, da mu je Stular nenamerno, vendarle pomagal zapustiti ta svet, namreč Stularjeva sorodnica je bila lekarnarka, Wisnowitz pa ga je prosil, naj mu preko nje priskrbi neka močna zdravila za hud glavobol. Wisnowitz je zaužil cel odmerek zdravila in umrl.

Drugi njegov ljubimec (Pirelli? Pardini? – ta firma še danes obstaja v Trstu poleg železniške postaje, bili pa so zelo bogati) je padel v vojni, v Abesiniji/Etiopiji. Ko je Dušan izvedel za to nesrečo in se jokal nad klavirjem ter spustil levo roko na tipke, je nastal njegov *Notturmo za levo ruko*. To je tudi ena od dveh njegovih skladb, ki sem ju uspel natisniti.

Nikoli ni zapisoval svojih klavirskih skladb, igral jih je napamet. Nagovoril sem ga, ko je že bil star okrog 80 let, da to posname na Radiu Novi Sad. Še danes bi tam morale biti štiri klavirske skladbe *Notturmo*, *Listje na vetru*, *Capriccio* in *Moja zemlja*. Slednji dve nikoli nista pretvorjeni v note, čeprav sem rotill vse moje prijatelje – skladatelje, naj to nalogo naložijo svojim študentom...

Marina Milić je na svoji zgoščenki objavila *Listje na vetru*.

Mnoge Stularjeve klavirske skladbe so pravzaprav nastale kot improvizacije, dvojne improvizacije, najprej s plesalko Britto Scellander-Tržačanko, ki je potovala skupaj s Stularjem v Berlin, kjer sta obiskovala pouk svobodnega plesa (Ausdrucktanz?) pri Mary Wigman, predhodnici Isidore Duncan. Britta je ob Stularjevi klavirski spremljavi improvizirala svoj ples, Stular pa je ob njenem plesu improviziral svojo glasbo. In spotoma ji je, ker je podedoval talent od očeta, še kreiral in krojil kostume. Bila sta senzacionalen par. Toliko uspešna, da sta nastopila na Olimpi-

jadi v Berlinu 1936. Do te Olimpijade se je ohranil še antični duh (v zdravem telesu – zdrav duh), obstajala so tekmovanja tudi v duhovnih panogah, pa tako tudi v svobodnem plesu. Schellanderjeva in Stular sta si izborila, da na tej Olimpijadi predstavljata Italijo in sta zmagala ter dobila sta ZLATO OLIMPIJSKO MEDALJO! Tekmovala sta takrat tudi Pina in Pio Mlakar (Oliverjeva starša – Oliver Mlakar, hrvaški TV napovedovalec in voditelj slovenskega rodu).

Oče ga je v pismih prepričeval, naj odide na madžarski konzulat v Trstu in zaprosi vizo za Subotico. Konzul je rekel, da ne more priskrbeti vize niti za lastno hčerko, kaj šele zanj. Toda od očeta je kljub temu iz Subotice prispela viza.

- *Kdo ste Vi, Dušan Stular – je vpil madžarski konzul – da ste uspeli dobiti vizo, moja hčerka pa ne?!*

Ko je prispel v Subotico je na vprašanje:

- *Kako? – od očeta dobil odgovor – Enostavno, ponaredil sem jo!*

Dušan je potoval z zadnjim vlakom iz Trsta do Subotice, ko so na vlak že streljali partizani...

V Subotici je bil avtor prve skladbe, ki je nastala v osvobojeni Jugoslaviji. Bila je zima 1944, v Subotici so še bili rdečearmejci. Organiziran je bil koncert na trgu pred Mestno hišo. Na oder so postavili klavir. Trg poln vojakov. Minus 20. Stular in Kora Milko igrata njegovo *Partizansko rapsodijo* štiriročno. Roke dajeta v vedro s toplo vodo, pa igrata, dokler se jima roke ne spet ne ohladijo...

Potem pa so ga postavili za direktorja Glasbene šole v Novem Sadu. Dirigiral je tudi v Židovskem zboru. Pa so ga zaradi zanimanja za moške premestili s funkcije direktorja šole v tim. zaledje gledališča za baletnega korepetitorja, da na klavirju spremlja baletke, medtem ko vadijo. In baletnike. Zelo dobro je delal ta posel! Imel je izkušnje še od sodelovanja z Britto Schellander. Tako vražje je bil dober, da so ga iz Boljšoj teatra, ko so gostovali v Novem Sadu, pobrali s sabo v Moskvo. Tam mu ni bilo všeč. Vrnil se je v Novi Sad. Mnogi so se pri njem učili. Najboljša je bila pianistka Jelena Petrović. Veliko sta se od njega naučili Marina Milić in Srboslava Vuksan Lopušanski. Priljubljeni učenec mu je bil Ivan Kovač. Jaz pa sem, neumna mlada glava, k njemu odhajal k pouku skladateljstva, da bi se pripravil za sprejemni izpit. Ko sem izvedel, da kot gimnazijec nimam pravice na vpis, saj so sprejemali samo maturante iz glasbene šole, sem nehal. In še danes mi je žal, ker se nisem naučil od Stularja še več.

Hodil je skozi življenje (kakšno življenje!) in da ni omenjen niti v enem glasbenem leksikonu (tudi jaz sem za to kriv). Samo v Eberstovih Brevijarjih je. O

Stularju je edini bolj resno pisal Ravel Kodrič. Tako sva se tudi Ravel in jaz spoznala in še danes mi je on eden od najljubših prijateljev. Zahvaljujoč Ravelu sem v Trstu našel tudi najstarejšo srbsko (Sinikovo) zborovsko Liturgijo. Organizirali smo proslavo Stularjeve 85-letnice v Trstu, v Slovenskem klubu. Tedaj je zadnjič nastopil kot pianist (na eno oko ni več videl).

Za 90. obletnico sem uspel organizirati koncert v Novem Sadu, kjer sta izvedeni njegova *Jazz sinfonia* in *Klavirski koncert*. Objavil sem tudi tekst: Dušan Stular ob devedesetem rojstnem dnevu, Muzikološki zbornik, Ljubljana, 1990, No. XXVI, str. 37–44 <https://www.scribd.com/doc/38454358/Dušan-Stular>

Potem sem moral zbežati v Izrael. Ivan Kovač je umrl.

O Stularju je skrbel samo en mladenič s televizije, komur je zapustil stanovanje in vse stvari, tudi tiste Lisztove. Dušan Stular je umrl 1992 v svojem 91. letu. Rekel je temu mladeniču, naj ga odpelje v dom za ostarele v Futog in še isto noč je tam umrl. Grob mu je sedaj zapuščen, leseni križ je strohnel in padel. Samo moja ostarela mama ga obiskuje. Poskuša dobiti kakšna sredstva od Glasbene šole, Mesta... Nihče nič. Nihče ničesar ne stori, da bi se našle še preostale njegove note. Celotna *Jazz sinfonija*, za katero sem za prepisovanje in razpisovanje delnic leta 1991 naročil in plačal Radiu, je izginila. Šele 2014 sem jo našel v SNG (bila je shranjena na napačnem mestu v nototeki). Enostavno ne vem več koga prositi, naj se poda v iskanje not. Vse, kar sem imel, sem fotokopiral pred odhodom iz Novega Sada in podaril Akademiji umetnosti. In od tega so precejšnji del izgubili.

Stularovjeva izjava, ki pa jo še danes pomnim in uporabljam vse svoje življenje, glasi:

- *Življenje ni ravno tako resna stvar! Treba ga je sprejemati z nasmehom!*

No, to je pravljica o Dušanu Stularju. Vstal sem davi ob 4h, da bi vam to napisal, v Tel Avivu, daleč od dokumentov, ki jih o Stularju hranim. Morda nekaj v tem pismu niti ni točno. Toda pravljica pa je vseeno lepa.

POSTLUDIUM ZA DUŠANA STULARJA

Bilo je precej komentarjev na tole moje pismo o Stularju.

Posredujem enega od Stevana Kovacsja Tickmayerja:

Zelo lepo si sestavil tale In memoriam. Bral sem vse to in vpil z maksimalnim zanimanjem. Verjemi ali ne, že večkrat sem se spomnil našega obiska z motorjem. Bilo je to v eni od stolpnic na Limanu 1, mislim da sem o tem tudi pisal v oni moji „Novosadski spominski

knjigi". Takrat sem ga videl prvič in zadnjič v življenju, toda ta obisk mi je ostal v živem spominu. Že takrat me je čudilo in hkrati žalostilo dejstvo, da zanimive ljudi v tem mestu pogoltno tema, ki pa za sabo ne pusti niti kančka sledi. Stularjev slučaj v tem smislu ni bil izjema, kot tudi Senašijev, kogar je prav tako pogoltnila ista tema. Tamkajšnji študenti muzikologije bi nemara lahko naredili spletno predstavitev skladateljev iz Vojvodine, zlasti tistih, ki niso nikjer več prisotni, tu pa nikakor ne mislim na mlajšo „gardo“, v katero štejem tudi sebe, saj se mi vendarle služimo s tehnologijo z namenom nekakšne avtoprodukcije ter nam to ne pomeni toliko. Našlo bi se tu dosti tega: evo Stular, Preprek, Paul Abraham, pa ta tvoj Schwarz, pa Molcer in našel bi se tu še marsikdo oz. marsikaj. Če so kdaj časi za to, potem je to sedaj v tem ispraznem trenutku po post-moderni, ko vse (v večji ali manjši meri) ima svoj nekakšen uspeh in ko ljudje, ko brskajo po medmrežju, naletijo na marsikaj in kažejo tudi zanimanje za to (everything goes!).

Hvala za to lepo zaznamovanje – osebno sem zelo užival!

Pridni arhivistki iz novosadskega Srbskega narodnega gledališča, Vera Vasilic in Milena Leskovic, sta našli celotno Stularjevo scensko glasbo, torej vse kar je skladal za predstave te hiše. Našli sta tudi note *Jazz sinfonia*. Včasih nekdo nekaj nekje izvede, včasih se še omeni Stularjevo ime. Prav tako boljše razmere niso niti v Sloveniji niti v Italiji. Grob na novosadskem pokopališču je najbrž poravnal z zemljo, vendar sem že nekajkrat dobil obljubo pokrajinskega ministra za kulturo, da se bo to uredilo. Stular je kot uklet.

LITERATURA

Ivan Gobec: Le danze di Britta Schellander in Sala Massima, Il Popolo, Trieste, 9. XI 1936; Anon., Britta Schellander a Bologna, Piccolo, Trieste, 12. XII 1936; Anon., Vivo successo della Schellander al Circolo Savoia di Pola, Piccolo, Trieste. 2. III 1937; Al. Pin., La

serenata di danze di Britta Schellander, Popolo, Trieste. 6. III 1937; Anon., La serata di danze di Britta Schellander e delle sue allieve, Piccolo, Trieste, 6. III 1937(?); Anon., Le danze di Britta Schellander in sala Massima, Piccolo, Trieste, 6. II 1939; Anon., Il successo di Britta Schellander al Teatro delle Arti a Roma, Il Popolo, Trieste, 19. V 1939; Anton Eberst, Muzički brevijar Vojvodine, Novi Sad, 1972, str. 115; Nada Savković, Jedan životni put – Bajronova strofa za Lista, Dnevnik, Novi Sad, 10. II 1985; Dušan Mihalek, Dušan Stular (Trieste, 6. IV 1901), Jubilarno izdanje Notturmo romantico, Novi Sad, 1986, str. 14-19; Ravel Kodrič, Nestor tržaških pijanistov Dušan Stular, Primorski Dnevnik, Trieste, 6. IV 1986; HJ, Večer Dušana Štularja, Primorski Dnevnik, Trieste, 10. IV 1986; Har., Štular Dušan, Primorski slovenski biografski leksikon, Gorica, 1989, 15. snopič, str. 605-606; Emisija Radio-Novog Sada, traka br. FR 956/3723. © by Dušan Mihalek 1990

ZAKLJUČEK

Dušan Stular je umrl leta 1992 v Novem Sadu, kjer je tudi pokopan na Novosadskem pokopališču. Letos mineva 30 let od njegove smrti. Večino njegovih glasbenih del je z veliko vnemo iskal in zbiral Dušan Mihalek, ki nam je dovolil objaviti prevod zgodbe in pisma o Dušanu Stularju – Slovincu, ki je svojo življenjsko pot začel pred 120. leti v multinacionalnem Trstu in končal v multinacionalnem Novem Sadu. Mogoče je to bil eden od razlogov, zakaj je Jadransko morje v Trstu zamenjal z izginulim Panonskim morjem v Novem Sadu.

Društvo Slovencev Kredarica je z objavo člankov Ravela Kodriča in Dušana Mihalka ter pisma Dušana Mihalka in Stevana Kovacs Tickmayerja naredilo prvi korak, da bi se ohranil spomin na znamenitega Slovenca Dušana Stularja.

Prevedla in priredila: *Elza Ajduković*
Foto: *Martin Candir*

IN MEMORIAM

JOŽEF HERTL 1927-2022

V 95. letu smo se 8. marca 2022 poslovili od najstarejšega člana in enega od 22 ustanoviteljev DS Kredarica, našega Jožefa Hertla. Bil je zaveden Slovenec in velik domoljub. Ob 20-letnici DS Kredarica 2017 je prejel zlato kolajno za zasluge pri delovanju društva kot najstarejši član in eden od 22 ustanoviteljev DS Kredarica. Slava mu!

Iskreno sožalje družini Hertl in Puškaš!

Društvo se za vsestransko podporo zahvaljuje častnemu predsedniku društva Ivanu Zavrtaniku z družino, družini Veselinov, Kekić, Veriš, Maletin, Ajduković, Juršić-Huzjan, Mariji Lovrić in vsem drugim članom društva, učencem dopolnilnega pouka, pevcem obeh pevskih skupin in članom ansambla, učiteljici Rut Zlobec, Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Združenju slovenska izseljenska matica v Sloveniji, Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter Zavodu za šolstvo Republike Slovenije, Narodni univerzitetni knjižnici Slovenije, Veleposlaništvu Republike Slovenije v Beogradu in častnemu konzulu Republike Slovenije v Vojvodini Rajku Mariću, metropolitu msgr. Stanislavu Hočevarju, Nacionalnemu svetu slovenske nacionalne manjšine v Srbiji, Pokrajinski Vladi in Pokrajinskemu sekretariatu za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine – nacionalne skupnosti in Pokrajinskemu sekretariatu za kulturo, javno obveščanje ter odnose z verskimi skupnostmi Izvršnega sveta Avtonomne pokrajine Vojvodine, Mestni upravi Novi Sad, Mestnemu odboru za kulturo, Kulturnemu centru Novi Sad, Židovski občini, Baletni šoli in Glasbeni mladini Novega Sada, Mestni knjižnici Novi Sad in drugim.

Bilten "Kredarica". Izhaja tromesečno. Uredniški odbor: Marija Lovrić – urednica, člani Elza Ajduković, Nevena Belić, Jasmina Veselinov, Nina Stanimirov-Veriš in Đorđe Veselinov – tehnični urednik. Aleksandar Jovanović – priprava za tisk. Tisk: Simbol – Petrovaradin. Naklada: 500 izvodov. Izvod brezplačen. Naslov uredništva: Društvo Slovencev "Kredarica", 21000 Novi Sad, Trg slobode 3. Telefon 021/427-106. E-mail: pisarna@kredarica.org. Rešenjem Sekretariata za informiranje št. 105/651-00104/2002-01 od 19. novembra 2002. Bilten "Kredarica" vpisan v Register sredstev informiranja. Izhajanje biltena je omogočil Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in Pokrajinski sekretariat za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine – nacionalne skupnosti.

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

061.237 (497.113 Novi Sad)

KREDARICA: bilten Društva Slovencev v Novem Sadu / urednica Marija Lovrić.- Let.1, št.1(marec 2001)-Novi Sad : Društvo Slovencev "Kredarica", 2001 - Ilustr. ; 30 cm

Tromesečno

COBISS.SR-ID 223277807

ISSN 1821-1070

